

TÉZER ZITA

SZKÍTA KORI TELEPÜLÉSRÉSZLET BUDAPEST XV. KERÜLET
RÁKOSPALOTA-ÚJMÁJOR LELŐHELYÉRŐL

1995–96-ban a Budapesti Történeti Múzeum munkatársai az M0 autótút északi szektorának akkor még tervezés alatt álló nyomvonalán mintegy 56000 m²-nyi területen öt lelőhelyen végeztek feltárásokat¹. A Budapest XV. kerület Rákospalota-Újmajor néven nyilvántartott 1. számú lelőhely az autópálya és a 2/A út jelenlegi csomópontjának területén egy hosszan elnyúló háromszög alakú területen helyezkedett el (1. kép). A lelőhelyet az északkelet-délnyugati irányú Vác–Veresegyház vasútvonal vágja ketté. A vasútvonaltól északnyugatra elterülő lelőhelyrészlet 1995-ben, a délkeletre eső 1996-ban került feltárássra.²

Az 1996-ban feltárt lelőhely 15000 m²-nyi területét északnyugatról a vasútvonal, északkeleten egy erdősáv, illetve a mögötte húzódó katonai létesítmény, míg délkeleten egy használatban lévő földút határolta. Sem az út alatti, sem pedig a fák közötti részeket nem lehetett feltárni. A régészeti munkát megelőzően, a vasút déli oldalától déli irányba indulva a változó, átlagban 40–50 cm vastag humuszréteg eltávolítása után előkerült a többnyire homokos, helyenként agyagos talajfelszín. A horizontális stratigráfiát az 1995-ös ásati szezonhoz hasonlóan az Árpád-kori falu,³ a vaskori szkíta-⁴, a rézkori úgynevezett Tűzdelt Barázdált Díszű Kerámia (Furchenstich)-, és az újkőkori Dunántúli Vonaldíszes Kerámia népeiségének településmaradványai jelentették.⁵

Szkíta kori leletek Budapesten belül, illetve annak közvetlen környezetében eddig csak szórványosan kerültek elő. A korszak lelőhelyei elsősorban a város peremén, illetve a kevésbé beépített területeken váltak ismertté (2. kép). A fent említett 1995. évi Rákospalota-Újmajor területének ásításán kívül ezidáig a XX. kerület Soroksár–Millenium telepről (Haraszti út 42.)⁷, a XVII. kerület Rákoskeresztúr–Csekút utcából⁸ és a XV. kerület Mogyoród útjáról⁹ publikáltak szkíta kori lelőhelyet. Azóta 2006–2007 között a III. kerület Csúcshegy–Harsánylejtő¹⁰ és a III. kerület Békásmegyér Északi városkapu lelőhelyéről került elő szkíta tárgyi anyag,¹¹ majd 2009-ben az M0 Soroksári szakaszán, Akácós-dűlőn egy 84 síros temetőt tártak fel.¹²

RÁKOSPALOTA-ÚJMÁJOR 1996-BAN FELTÁRT SZKÍTA KORI
OBJEKTUMAI

176. objektum (3. kép)

Kissé ovális, teknős aljú gödör, amelynek DNy-i végét vágja az ÉNy-DK irányú 177. árok.

Betöltése barna homokos, alja homok, csont- és kerámiatöredékes.

Mérete: 318x186 cm, mélysége: 74 cm.

Jellemző leletek: emberi koponyatöredék, állatcsont, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek.

¹ A munkálatokat a BTM Ős-, és Népvándorlás kori Osztálya és a Középkori Osztály közösen végezte, Endrődi Anna, illetve Bencze Zoltán irányításával, és Horváth M. Attila, Irásné Melis Katalin és M. Virág Zsuzsanna közreműködésével. A terület geodéziai felmérését Viemann Zsolt, az ásati rajzokat Csernus Erzsébet, a fotókat Hegyi Ferenc készítette.

² ENDRŐDI-HORVÁTH-VIRÁG 1997., BENCZE-IRÁSNÉ MELIS 1997.

³ BENCZE 1999., IRÁSNÉ MELIS 2007.

⁴ Az 1996-ban előkerült szkíta leletanyag publikálási jogának átengedéséért M. Virág Zsuzsannának tartozom köszönettel. A tárgyrajkok elkészítését, és képek grafikai utómunkálatait Csernus Erzsébetnek köszönöm.

⁵ HORVÁTH 2002. 104. Horvát M. Attilának külön köszönettel tartozom a közreműködésért.

⁶ Horváth M. Attila előzetes jelentése Rákospalota-Újmajor mellett a korábban leközölt budapesti szkíta kori lelőhelyek összefoglalását is tartalmazza. Lásd: HORVÁTH 2001, 37-50., HORVÁTH 2002. 103-123.

⁷ PETŐ 1992. 7.

⁸ HORVÁTH-KOVÁCS 2002.

⁹ NAGY 1959. 123-124.

¹⁰ HAVAS-SZILAS-VIRÁG 2007. 167.

¹¹ LÁNG 2009 167-169. Budapest, III. ker., Barát-patak-Országút-Hadrianus utca-Királyok útja által határolt terület, Hrsz.: 65554/27, 28, 29

¹² BENCZE-BÖRÖCZKY-SZIGETI 2010. 161-169. Feldolgozása folyamatban.

178. objektum (3. kép)

Amorf alakú, ÉK-DNy-i irányú nagyméretű, teknős aljú gödör, amelyet ÉNy-DK-i irányban vág a 180. árok.

Mérete: 750x460 cm, mélysége: 49 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek, agyagfogantyú, kőbuzogány

183. objektum (4. kép)

Kerek, déli végén kissé kinyúló, kiöblösödő gödör, nyugati negyedében állatcsontokkal, keleti negyedében cölöpgödör-szerű mélyebb lyukkal. Betöltése szürkésbarna, homokos.

Mérete: 353x332 cm, mélysége: 34 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, kagyló, szkíta házi és finomkerámia, miniatűr edényke (20. kép)

187. objektum (4. kép)

Nagyjából kerek, délkeleti felén egyenes vonalúra lecsapott gödör, amelyet ÉK-en vág a 196. árok. Betöltése: szürkésbarna, homokos. Mérete: 450x370 cm, mélysége: 40 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, csiga, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek

189. objektum (5. kép)

Ovális alakú gödör, amelyet É, ÉK-i részén vág az ÉNy-DK-i irányú 185. árok. Meredek falú, egyenes aljú, középső részén kerámia és állatcsont darabokkal. Betöltése sötétbarna.

Mérete: 378x280 cm, mélysége: 84 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek

190. objektum

Kerek formához hasonlító, amorf alakú gödör nyugati kinyúlással. Délkeleti felén vágja a 191/A objektum. Betöltése szürkésbarna, néhol paticszemes, égéstermekes a középső, felső részén.

Mérete: 396x342 cm, mélysége: 51 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, patics, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek

193. objektum

Kerek gödör, amelynek ÉK-i nyúlványa a 205. objektum. Betöltése sötét szürkésbarna.

Mérete: 354x368 cm, mélysége: 33 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi és finomkerámia

194. objektum

Kerek, sekély gödör, keleti negyedében mélyebb. Az É-D-i irányú 197. árok vágja.

Mérete: 312x324 cm, mélysége: 53 cm.

Jellemző leletek: emberi borda, állatcsont, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek

199. objektum (5. kép)

Kerek gödör, amelyet vág az ÉK-DNy-i irányú 213 és az ÉNy-DK-i irányú 233. árok. Betöltése egyseges szürkés-barna, egy helyen megkeményedett agyagos tömbbel.

Mérete: 296x268 cm, mélysége: 78 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, kagyló, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek, orsógomb, gyöngy, 7 db csonttű, háromélű bronz nyílhegy, négylevelű lóhere alakú tárgy

217. objektum

Amorf alakú gödör a 177 és 197. árok találkozásiánál. Mindkét árok átvágja (a keleti és a délnyugati oldalán).

Mérete: 373x320 cm, mélysége: 36 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi és finomkerámia

218. objektum (6. kép)

Kerek, délnyugati felén padkás gödör. Összefüggést mutat északkeleti felén a 276. objektummal.

Mérete: 393x332 cm, mélysége: 82 cm.

Jellemző leletek: emberi humerus, állatcsont, szkíta házi és finomkerámia

221. objektum

Kerek, teknős aljú gödör, amelyet keleti oldalán vág a 197 és a 222. árok.

Mérete: 493x340 cm, mélysége: 81 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, kagyló, szkíta házi és finomkerámia, simítókő

223. objektum (6. kép)

Kerek, nyugat felé kinyúló gödör, befelé teknősen mélyülő, alja lapos. Dél, délkeletről vágja egy középkori árok.

Mérete: 260x160 cm, mélysége: 30 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi és finomkerámia

235. objektum

Sekély, ovális gödör, amely déli felén összefüggést mutat a 236. objektummal.

Mérete: 318x225 cm, mélysége: 30 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, szkíta durva, kézzel formált kerámia

236. objektum

Nagyjából ovális, sekély gödör, amely ÉNy-i végén

összefügg a 235. objektummal.

Mérete: 166x134 cm, mélysége: 25 cm.

237. objektum

Nagyjából kerek, meredek falú, befelé szűkülő, egyenes aljú gödör, sötétbarna betöltésében faszenes csíkkal.

Mérete: 230x232 cm, mélysége: 65 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, kő, szkíta házi és finomkerámia

242. objektum

A 243. objektot vágó, annak DNy-i felénél található nyúlvány hamus, humuszos betöltéssel.

Mérete: 225x144 cm, mélysége: 20 cm.

Jellemző leletek: állatcsont

243. objektum

Hosszúkás, lekerekített sarkú, téglalap formájú, É-D-i irányú objektum, amelyhez a 242. objektum csatlakozik, és amelyet ÉNy-DK irányban átvág a 196. árok. Betöltése: halványbarna, löszös.

Mérete: 640x458 cm, mélysége: 46 cm.

Jellemző leletek: szkíta házi és finomkerámia

245. objektum

Kerek, egyenetlen aljú, nyugati felén kemény agyagos betöltésű gödör, amelyet vág az ÉK-DNy irányú 244. árok.

Mérete: 236x220 cm, mélysége: 45 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, vassalak, szkíta házi és finomkerámia

249. objektum

Lekerekített négyszög alakú, teknős aljú, közepén kissé lemélyedő gödör, amelyet „V” alakban vág az ÉK-DNy, ÉNy-DK irányú 247. árok. Mérete: 220x260 cm, mélysége: 45 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek

250. objektum (7. kép)

Nagyjából kerek, teknős, befelé teknősödő, egyenetlen aljú gödör, amelyet vág az ÉNy-DK irányú 247. árok.

Mérete: 298x318 cm, mélysége: 62 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek, bronz tű, orsógomb

252. objektum

Nyomott félkör alakú, ÉNy-i negyedében mélyebb gödör, amelyet az ÉK-DNy-i irányú bontási fal zár le. Betöltése sötétbarna.

Mérete: 304x212 cm, mélysége: 40 cm.

Jellemző leletek: emberi csigolya, állatcsont, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek, csonttű

254. objektum (7. kép)

Kerek, meredek falú, egyenetlen aljú gödör, amelyet DK-i végén vág az ÉK-DNy-i irányú 251. árok.

Mérete: 290x274 cm, mélysége: 54 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, kő, vassalak, szkíta házi és finomkerámia, orsógomb, háromélű bronz nyílhegy, csonttűk, állatfogak

259. objektum (8. kép)

Kerek, meredek falú, egyenetlen aljú gödör, amelyet vág az É-D, ÉNy-DK irányú 261. árok. Betöltése: sötétszürke, szürke hamus, faszenes csík.

Mérete: 318x310 cm, mélysége: 66 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek, orsógomb

260. objektum (8. kép)

Lekerekített négyzet alakú gödör, K-i végén félkör alakú kinyúlással (kerek cölöpgödörrel), lépcső-szerű szintekkel. Alja egyenetlen. Betöltésében kormos, hamus, faszenes, illetve gyengén átégett tapasztott réteget lehetett megfigyelni.

Mérete: 340x330 cm, mélysége: 66 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, kagyló, Hallstatt típusú, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek, csontfűrő

262. objektum

Eredetileg lekerekített négyszög alakú gödör lehetett, amely széles „u” betűhöz hasonló formára lett kibontva, és a bontási fal zárja. Az ÉNy-DK-i irányú árok vágja. Lépcsőszerűen mélyül D-i irányban. Betöltése szürkés sötétbarna.

Mérete: 406x135 cm, mélysége: 90 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi és finomkerámia, vaskés, bronz karika

263. objektum

Lekerekített négyszög alakú padkás, közepén mélyebb gödör. Északi végén a padkás részen csonttöredékek kerültek elő a talajszinttől – 10 cm-re.

Mérete: 304x240 cm, mélysége: 50 cm.

Jellemző leletek: állatcsont

264. objektum

Kissé ovális alakú, teknős gödör, amelyet vág és keresztel az ÉK-DNy irányú 247. árok és az ÉNy-DK irányú 184. árok. Mérete: 194 x 144 cm, mélysége: 64 cm.

Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi és finomkerámia

- 265. objektum*
Ovális alakú, padkás, néhol mélyebb gödör egyenetlen aljjal.
Mérete: 280x220 cm, mélysége: 40 cm.
Jellemző leletek: állatcsont, szkíta finomkerámia
- 266. objektum*
Kerek gödör, amelyet vág és keresztéz az É-D-i irányú 197. árok, és az ÉNy-DK irányú 185. árok. Meredek falú és egyenes aljú.
Mérete: 300x272 cm, mélysége: 48 cm.
Jellemző leletek: állatcsont, kagyló, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek
- 268. objektum*
Lekerekített sarkú, majdnem téglalap alakú gödör, amelyet vág az ÉNy-DK-i irányba futó 177. árok.
Mérete: 406x276 cm, mélysége: 52 cm.
Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek, radiolarit szilánkok
- 295. objektum*
Ívelt, piskóta alakú sekély, déli végén mélyebb gödör a 296. objektumtól É-ra.
Mérete: 282x178 cm, mélysége: 30 cm.
Jellemző leletek: szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek
- 301. objektum*
Kissé ovális alakú, teknős gödör agyagrög betöltéssel.
Mérete: 106x152 cm, mélysége: 28 cm.
Jellemző leletek: vassalak, szkíta házikerámia
- 322. objektum (9. kép)*
ÉK-DNy-i fekvésű földbemélyített, lekerekített téglalap alakú ház, amelyet déli felén vág a közép-kori 197. árok. Nagyjából az ÉK-DNy-i vonalon középen 4 cölöplyuk nyoma figyelhető meg. ÉK felől az első mérete: 38 x 34 cm, mélysége a ház egykori padlójától számítva: 27 cm, a második: d= 24 cm, mélysége: 18 cm, a harmadik: 29x26 cm, mélysége: 22 cm, a negyedik: d= 30 cm, mélysége: 30 cm. Betöltése: barna, néhol sárga homokos, átégett paticsos, égett hamus, és salakos. Mérete: 590x436 cm (24,416 m²), mélysége: 47 cm.
Jellemző leletek: állatcsont, vassalak, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek, orsógomb, miniatűr edényke, bronz tű
- 340. objektum*
ÉK-DNy irányú árok, amely vágja a 346. objektumot. A 346. objektumnál teknős aljú.
Mérete (A-B): 90 cm, mélysége: 50 cm.
- 346. objektum*
Kerek, teknős aljú gödör, amelyet ÉNy- i végén vág az ÉK-DNy irányú 340. árok. Betöltése paticsos.
Mérete: 316x284 cm, mélysége: 40 cm.
Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek, miniatűr edényke, bronz tű
- 351. objektum*
Kerek, sekély, egyenetlen aljú gödör, amelyet ÉK-i végén vág az ÉK-DNy irányú 347. árok.
Mérete: 96x82 cm, mélysége: 40 cm.
Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi és finomkerámia
- 364. objektum*
Vese alakú, sekély, teknős falú gödör, amelynek É-i végéhez egy teknős falú és aljú cölöplyuk csatlakozik.
Méret: 180x178 cm, mélysége: 14 cm.
Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi kerámia, orsógomb
- 365. objektum*
Kerek, teknős falú és aljú gödör.
Mérete: 280x280 cm, mélysége: 40 cm.
Jellemző leletek: szkíta házi és finomkerámia
- 372. objektum*
Nagyjából ovális alakú, meredek oldalfalú, befelé fokozatosan szélesedő, sekély teknős aljú gödör.
Mérete: 283x206 cm, mélysége: 24 cm.
Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi és finomkerámia
- 374. objektum*
Amorf alakú nagyobb gödör, középső részén cölöpgödör-szerű lemélyítés nyomával. Betöltése barna.
Mérete: 592x422 cm, mélysége: 66 cm.
Jellemző leletek: állatcsont, vassalak, szkíta házi és finomkerámia, La Tène kori cserepek, díszített csonttű
- 379. objektum*
Vese alakú, É-D-i irányú, meredek oldalfalú, sekély gödör. Betöltése: egységes homokos világosbarna.
Mérete: 212x141 cm, mélysége: 18 cm.
Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi és finomkerámia
- 380. objektum*
Kerek, meredek falú, egyenes aljú gödör.
Mérete: 136x128 cm, mélysége: 40 cm.
Jellemző leletek: állatcsont, szkíta házi és finomkerámia

KERÁMIA JELLEMZŐI

Megfigyelhető, hogy a késő bronzkorhoz képest a kora vaskorban nagy minőségromlás következett be a házi kerámiában. A középső vaskorban számarányukat tekintve ez a tendencia tovább romlik, sok durva, durvított felületű, vastag falú, nagy kavicsokkal soványított edénytöredékekkel találkozhatunk, viszont ezzel ellentétben egyre kiválóbb minőséget érnek el a görög hatásra, szkíta közvetítéssel megjelenő korongolási technika alkalmazásával. Több edényen meg lehet figyelni a korongolás fejlődését, a kezdetleges, lassú korongolási technika nyomait, amely annak köszönhető, hogy a korong a tengellyel együtt forgott, és azt kézzel hajtva a forgás kissé egyenetlen maradt, így az ujjak nyomai nem mindig voltak vízszintesek. Ezt lefedve, gyakran vékony szlipbevonattal látták el az edény felületét.

Mindezekkel egy időben a gyorskorongon készült, polírozott, vékonyfalú edények is jelen vannak a leletanyagban. Különösen kiemelkedő a „bucchero”, amely fekete vagy sötétszürke színű, külső megjelenésében fémedény utánzatú, erősen grafitos, bevonatos, kővel vagy csonttal erősen fényezett felületű, plasztikus díszítésű edény (19. kép 223. obj. 3., 35. kép 1., 38. kép 265. obj. 1.), amely a Kr. e. 8–6. században terjedt el keletről, és különösen az etruszkoknál vált igen közkedvelté.

A viszonylag nagy számú cseréptöredéket tartalmazó objektumokból csak két ép edényt sikerült találni, a 183 és a 322. objektumból. (12. kép 183. obj. 5., 26. kép 322. obj. 6.)

EDÉNYFORMÁK

Tálak

A tálaknak korongolt, félkorongolt és kézzel formált változatai egyaránt vannak. A legegyszerűbb a kónikus táltípus, egyszerű levágott (11. kép 5., 6.), vagy függőleges peremmel. (14. kép 199. obj. 6., 20. kép 249. obj. 1., 250. obj. 2., 23. kép 254. obj. 6.) Az egyenes perem a gömbszelet vagy nyomott gömbhasú testű tálaknál is előfordul. (12. kép 187. obj. 2., 14. kép 199. obj. 5.)

A leggyakoribb és legjellemzőbb táltípus ebben a korszakban a behúzott peremű tál. A behúzott és erősen behúzott tálaknak kónikus vagy gömbszelet alakja van (kónikus: 14. kép 199. obj. 4., 17. kép 217. obj. 2., 4., 26. kép 268. obj. 3.; gömbszelet: 11. kép 7., 12. kép 183. obj. 2., 17. kép 218. obj. 5.) A behúzott perem a nyak enyhe törésével befelé fordul és bikónikus formává alakul (14. kép 199. obj. 2.) A behúzott perem lekerekített (11. kép 7., 17. kép 217. obj. 2, 4., 20. kép 250. obj. 2., 24. kép 4.), vagy szögletes (14. kép 199. obj. 4, 5, 6., 17. kép 217. obj. 3.), de gyakran meg is vastagítják (13. kép 189. obj. 4., 19. kép 223. obj. 1, 2., 24. kép 5., 27.

kép 346. obj. 1). Ez utóbbi a La Tène korban válik általánossá.

A kihajló peremű tálaknak több típusát ismerjük. A test gyakran gömbös formájú, a nyak ívesen kihajló (20. kép 249. obj. 2.) vagy S-profilú (26. kép 322. obj. 5.), amely lehet akár éles hastörésű is, mint a Hódmezővásárhely–Fehértó lelőhelyének tálja. A kihajló perem lehet vastagított.

Korsók

A korsóknak ívelten kihajló nyakú és peremű (17. kép 218. obj. 1., 23. kép 254. obj. 5., 26. kép 322. obj. 2.), hengeres nyakú (23. kép 254. obj. 7.), egyenes peremű változatai vannak, és többnyire bikónikus vagy La Tène típusú palack formájú testtel rendelkeznek. A perem lehet megvastagított (15. kép 7, 8). A perem alatt (24. kép 2), illetve a nyak és a váll között (23. kép 254. obj. 7) vízszintesen futó kannelurázás a keleti hallstatt körben volt jellemző. Nagy többségük eredetileg szalagfüllel volt ellátva. Érdekes darabnak számít a 199. objektumból származó dupla fül (16. kép 22), amelyhez hasonlót a görög edényeknél lehet megfigyelni.¹³

Csészék, bögrék

A nagyrészt korongolt csészék és bögrék közös jellemzője a perem fölé felhúzott szalagfül (11. kép 8., 12. kép 187. obj. 3., 16. kép 21, 23). A bögrék általában bikónikus formával rendelkeznek (11. kép 8), a csészék S-profilú, gömbös hasúak (24. kép 1., 26. kép 322. obj. 1), csónak alakú, nyomott gömbhasúak (13. kép 189. obj. 1., 25. kép 265. obj. 1), ritkán éles hastöréssel készültek, amelyet függőleges kannelurázással díszítettek (19. kép 223. obj. 3, 24. kép 6). Ez utóbbi bucchero, az ún. „Knickwandschale” korai variációja.¹⁴ Párhuzamuk Magyarországról a Sopron–Krautacker 270. számú házból, a Pilismarót–Szobi rév 41. objektumból került elő, de megtalálhatók ÉK–Ausztriában, D–Moraviában, Csehországban, DNy–Szlovákiában a HA C2–LT A1 közötti időszakban.

Kiemelkedő tárgyöredék az edény pereméből felhúzott nyúlvány, ún. gúla. Az egyik edényen négy kerek bütyökkel, és belőlük kiemelkedő ötödik kerek bütyökkel lezárva (13. kép 189. obj. 10). Ennek párhuzama a tápiószzelei temető 372. sír korszójának füléről került elő. A másik edényfül nyúlványa lapos lezárású (13. kép 189. obj. 9). Ez utóbbinak párhuzama a tápiószzelei temető 306, 316. sírjából jött elő. Távolsági párhuzamaik Pilismarót–szobi rév, Tokod, Pomáz, Sághegy, Velem, Sopron, Wien (Ausztria), Abraham (Szlovákia) hallstatti kultúrák és a magyarországi

¹³ ROMSAUER 1991.

¹⁴ BUJNA 1991. 368-375.

szkíta lelőhelyekről ismertek, amelyek tipológiájával legutóbb Tankó Károly foglalkozott.¹⁵

Fazekak

A kisebb és nagyobb méretű, kézzel formált fazék gyakran kiöblösödő testű, hordó formájú (10. kép 178. obj. 2., 14. kép 199. obj. 1., 20. kép 250. obj. 3, 4), vagy kifelé dőlő oldalfalú, ún. virágcserep alakú (10. kép 178. obj. 3, 4., 21. kép 8). A hordó alakú fazekak pereme egyenes, összeszűkülő (10. kép 176. obj. 1., 13. kép 189. obj. 3., 17. kép 218. obj. 2, 3, 4., 25. kép 262. obj. 1) vagy kihajló (17. kép 217. obj. 1., 21. kép 6) nyakkal rendelkeznek. A telepről ismert még egy tipikusan kelta, hosszúkás, nyúlánk testű fazék grafitos soványítással, függőleges kannelurázással ellátva (26. kép 322. obj. 7).

Egyszerű díszítés a vízszintesen futó ujjbenyomás (18. kép 218. obj. 8), illetve a fogó funkciót betöltő egyszerű vízszintes állású (13. kép 189. obj. 3., 17. kép 217. obj. 1., 218. obj. 3., 20. kép 250. obj. 3, 4) vagy függőleges állású bütyök (13. kép 189. obj. 2., 15. kép 11). Emellett jellemző a szarvacskás fogóbütyök (ujjbenyomással kettéosztott bütyök) (15. kép 10., 23. kép 254. obj. 12, 13), a ferdén bevagdosott (21. kép 5) és az ujjbenyomással tagolt lécdíszítés, amely végigfut az edény nyakán (21. kép 6., 22. kép 254. obj. 4) vagy csak egy részén, vízszintesen vagy íves alakban (12. kép 187. obj. 1). Egyedi díszítésnek számít az az „U” alakú plasztikus rátét dísz, amelyet egy edény oldaltöredékén találhatók.

Fület alig tesznek az edényre, így viszonylag ritka az a perem alól kiinduló füllel, hurkafüllel ellátott fazék (13. kép 189. obj. 5), amelynek párhuzama a tápiószelei temető 375. sírjából is előkerült.

Tárolóedények

A durva, korongolatlan felületű tárolóedények teste kiöblösödő vagy bikónikus. A perem egyenes (21. kép 7) ívesen kihajló (10. kép 178. obj. 1), íves nyakú és peremű (24. kép 3), a perem és nyak behúzott (22. kép 254. obj. 2). Felületüket gyakran ujjbenyomással tagolt lécdíszítéssel látták el.

Parázstorítók

A **parázstorítók** átlukasztgatott csonkakúp (25. kép 262. obj. 2) vagy nyomott gömb **alakúak** (19. kép 223. obj. 4), felső részükön kerek nyílással rendelkeznek.

Pohár

A 199. objektumból egy kézzel formált, miniatűr, enyhén ívelt oldalú, íves aljú pohárka került elő (15. kép 16).

Miniatűr edénykéek

A miniatűr edénykéeknek több variánsa van. A 183. objektumból két darab került elő, az egyik egy magas nyakú, tagolt vállrészű, kihajló peremű (12. kép 183. obj. 6), a másik egy kis hordó formájú, kihajló peremű edényke (12. kép 183. obj. 5). Két másik objektumból való egy gömbös hasú, cilindrikus peremű edényke (27. kép 346. obj. 2), és egy kis miniatűr tálka (26. kép 322. obj. 6).

Fedők

A kerek, egyik oldalán lapos, másik oldalán domború fedőtöredékeket (11. kép 13) időnként halvány rácsmintával látták el (12. kép 183. obj. 4).

Aljtöredékek

A jó minőségű korongolt vagy lassú korongon készült korsóknak, bögréknek, tálaknak kissé magasabb aljkiképzésük van, talpgyűrűvel ellátottak (10. kép 176. obj. 3, 5., 13. kép 189. obj. 8., 18. kép 218. obj. 10., 19. kép 223. obj. 5., 23. kép 254. obj. 9, 24. kép 7), amely lehet lefelé kiszélesedő típus is (11. kép 6). Néhol vízszintes bordadíszítést alkalmaztak (10. kép 176. obj. 3) Az omphalosos alj, amely a korongra helyezett domború alátét következtében jön létre, a legjobb minőségű edényeknél fordul elő (24. kép 8). A durva felületű tálaknak, fazekaknak vagy tárolóedényeknek ezzel szemben többnyire lapos az alja (11. kép 11., 21. kép 10, 12) és csak ritkán magasított (20. kép 249. obj. 3).

Az edények alján történő bekarcolt jelek értelmezésével Kemenczei Tibor foglalkozott.¹⁶ Rákospalota-Újmajor lelőhelyen két esetben sikerült fazekas azonosító jeleit találni. Az X bekarcolás (24. kép 9) párhuzama Magyarország területéről a Tápiószele 111. sírből, a Tiszavasvári-Csárdapart 29. sírből és Tiszabercel-Pálinkásdűlőről került elő. A + jel (16. kép 20) párhuzama a Szabadszállás-Józan 9. sír edényén látható. Fazekas ujjlenyoma (178. objektum, ltsz.:2006.2.230), illetve „S”-alakú bevésés (218. objektum, ltsz.: 2006.2.1829) azonosítható egy-egy aljtöredéken, ami utalhat még fazekas jelre. Az edények aljának halvány rácsmintás besimítása (16. kép 19., 24. kép 10) az oldaltöredékekhez hasonló módon történt.

Díszítés

Az edények díszítése igen változatos, használják a durvított, illetve jó minőségű korongolt és lassú korongon készült edényeken egyaránt. Legegyyszerűbb, és igen elterjedt az edények felületének fényezése és szlipbevonattal való ellátása, amelyet vékony vízszintes bekarcolással díszítenek az edény

¹⁵ TANKÓ 2005.

¹⁶ KEMENCZEI 2006.

nyakán (15. kép 8) vagy oldalán (13. kép 189. obj. 6., 15. kép 1.3, 18. kép 218. obj. 11., 23. kép 254. obj. 11., 25. kép 260. obj. 11), ritkán ferde bevagdálásokkal az edény kiöblösödő hasán (18. kép 218. obj. 9). Beszurkálós technikát alkalmaztak vízszintesen futó három sor-ban (15. kép 14) és benyomkodásos pontsört a fazék oldalfelületén (18. kép/ 218. obj. 11., 22. kép 254. obj. 1).

Plasztikus díszítés az „U” alakú bordadísz, a rátett bordadísz, a ferde bevagdolásokkal tagolt lécdíszítés (21. kép 5), az ujbbenyomással tagolt lécdíszítés (21. kép 6., 22. kép 254. obj. 4), a ferde vagy íves bordadísz (12. kép 187. obj. 1), a tagolt fogóbütyök (15. kép 10., 23. kép 254. obj. 12, 13), a kisebb, nagyobb, kerek vagy hegyes bütyök, a vízszintesen és függőlegesen (13. kép 189. obj. 2., 15. kép 11) álló fogóbütyök. Jellemző még a hason a függőleges (17. kép 217. obj. 5), illetve a perem alatt, a nyakon vízszintesen futó kannelúra (24. kép 2). A grafitos felületű szitulát függőleges fésűs díszítéssel láttak el (26. kép 322. obj. 7). Ez utóbbi a kelta korban válik általánossá a La Tène C-ben.

Meg kell említeni még, hogy a bikónikus csészék hasi törésénél: benyomott sordíszítést, ferde vagy függőleges (13. kép 189. obj. 1., 24. kép 1., 25. kép 265. obj. 1) bevagdálást alkalmaztak.

A besimított rács- vagy hálóminta az edény oldalfelületén (12. kép 187. obj. 5., 16. kép 18., 18. kép 218. obj. 12) vagy a talpán (16. kép 19, 20., 18. kép 218. obj. 11) figyelhető meg. Lengyel Irina Hódmezővásárhely-Fehértó leletanyag elemzése alapján ezt a díszítésmódot a La Tène C-re helyezi.¹⁷

A 260. objektumból került elő az a két széles grafit sáv, hálómintás díszített töredék (25. kép 260. obj. 13, 14) és a két vízszintesen futó kannelurás díszítés, amelynél az alsó kannelurából lelógó „V” alakú árkolás és besimított rácsozott grafitminta figyelhető meg (25. kép 260. obj. 12). Ezek a keleti hallstatt kör jellemző motívumkincsei.

Gyakoriak még a felfüggesztéshez átlukasztott, átfúrt tálak (14. kép 199. obj. 3., 15. kép 17., 17. kép 217. obj. 3., 24. kép 4) és fazekak (10. kép 176. obj. 2., 13. kép 189. obj. 5., 21. kép 9).

ORSÓGOMBOK

Az orsógombok egy része gömb alakú, simított felületű vagy vízszintes bordákkal tagolt (20. kép 249. obj. 4). Másrészük bikónikus, simított felülettel (13. kép 189. obj. 7., 16. kép 24., 21. kép 11., 25. kép 260. obj. 15), vízszintes bordával (19. kép 223. obj. 7), cikk-cakk bevagdolásal (23. kép 254. obj. 8) vagy spirál alakú bordadíszítéssel (26. kép 322. obj. 8) rendelkeznek.

CSONTESZKÖZÖK

A lelőhelyen több csontlyukasztó vagy fúró (23. kép 254. obj. 17, 18), csonttű (16. kép 32., 23. kép 254. obj. 16), simítóeszköz vagy merevítő lemez, és egy díszített csonttű (27. kép 374. obj. 1) került elő. Valószínűleg kés nyele lehetett az a csontlemez, amelyet pontkör díszítéssel (23. kép 254. obj. 14) láttak el. Ehhez hasonló díszítésmód más szkíta kori tárgyakra is jellemző, például csonthengereken is látható.

FÉMESZKÖZÖK

A szkíta korban nagy jelentősége volt a vasművességnek. A helyi vaskohászat bizonyítéka, hogy több objektumban találtunk vassalakat (245, 254, 301, 322, 374. objektum), amely helyi műhelyek meglétére utal. A telepről előkerült 2 db, reflexíjhoz használt klasszikus szkíta kori kisméretű háromszárnyú bronz nyílhegy (16. kép 31., 23. kép 254. obj. 10),¹⁸ amely Elő- és Belső-Ázsiától kezdve Nyugat-Európáig igen elterjedt fegyverzet típus volt a Kr. e. 6.-5. században. Különösen sokat találtak belőlük Celldömölk-Sághegy és Smolenice/Szomolány (Szlovákia) lelőhelyen.

Hétköznapi eszközként használt, Kr. e. 6.-5. században elterjedt ívelt hátú vaskés 5 esetben került elő, ebből egy objektumból 4 db (16. kép 27-30., 25. kép 262. obj. 3). Ez utóbbi, a 262. objektum egy körátmetszetű huzalból készült bronzkarikat is tartalmazott (25. kép 262. obj. 4).

Ruhakapcsoló bronztűt, a fibula elődjét 3 objektumban (21. kép 13., 26. kép 322. obj. 9., 27. kép 346. obj. 3) találtunk.

EGYÉB

Textil, test vagy kerámia festésére szolgáló kis gúla alakú, szögletes hosszú „Ú” alakú mintás pecsétlő, ún. pintadéra (19. kép 223. obj. 6) egy esetben került elő. Ez a Dnyeper vidékén ritkán található, inkább a vekezugi kultúrára jellemző. Leggyakrabban kocka alakú agyaglapok, néha kerek vagy kúp alakú, geometrikus díszítéssel ellátottak, és a Kr. e. 6. század közepétől a 3. század elejéig datálhatók.

A női viselet tartozéka a gyöngy nyaklánc, amely igen szépszerű volt ebben az időszakban is. Rákospalota-Újmajor telepen egy agyaggyöngyöt találtunk két egymással párhuzamos, fehér festésű hullámdíszítéssel ellátva (16. kép 26).

Ezen kívül előkerült még egy kőbuzogány (11. kép 14), egy ismeretlen rendeltetésű négylevelű lóhere alakú, X alakban beszurkálásokkal díszített kőtárgy (16. kép 25) és két amulettként szolgáló (?) fog (23. kép 254. obj. 15).

¹⁷ LENGYEL 1964. 28-29

¹⁸ KEMENCZEI 1994. 79-99

ÁLLATCSONT, KAGYLÓ

Az archeozoológiai vizsgálat szerint¹⁹ a településen a szarvasmarha fogyasztása volt túlsúlyban, ezt követően pedig a kiskérődzők száma volt kiemelkedő. A további haszonállatok közül a ló és a sertés csonttöredékeinek száma messze elmarad a fenti fajokétól. Szembeszökő az egykori településen élő kutyák száma. Jelenlétükről a nagymennyiségű csontmaradványon túl, a többi állatcsonton megfigyelhető rágásnyomok valamint 3 db koprolit is tanúskodik.

A telepen folytatott vadászat tényét és a vadhúsfogyasztást az előkerült kis számú vadcsont, valamint a vadfajok diverzitása igazolja. A vadállatok fogyasztásának jelentősége azonban a haszonállatok fogyasztásához képest minimális lehetett. A vadászatnak a hússzerző funkción kívül, melyet néhány őz, szarvas, vaddisznó és vadmadár csont bizonyít, egyéb szerep is juthatott. Nagy valószínűséggel prémjéért vadászhatták a csonttöredékekben képviselt vörös rókát, valamint az eurázsiai borzot is. Ezeket a vadakat bizonyosan nem a húruk miatt ejtették el. A leletanyagból előkerült rágcsálómaradványok, a magukat a régészeti objektumokba nagy előszeretettel beásó hörcsögökhez és földikutyákhoz köthetőek. Így valószínűleg recens példányokról van szó.

A 7 db kagylóhéj, a kagylófogyasztáson túl, a lelőhely egykori vízközelségére is utalhat. Jelentőségük azonban csekély lehetett.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az 1996-ban feltárt Rákospalota-Újmajor szkíta kori telep területileg és kronológiailag is összefüggésben áll az 1995-ben feltárt lelőhellyel, amely a Duna egykori árterén keletkezett homokdűnék, és a közöttük megüledett löszfelszínekből összeállt domb déli lejtőjén helyezkedett el. A mintegy 22000 m²-nyi területen feltárt vaskori falu, az 1995-ben feltártakkal együtt nagy kiterjedésű, laza szerkezetű, egyrétegű telepet alkotott, melynek széleit csak részben, a nyomvonal É-ÉNy-i (mocsaras, vízenyős terület), és a DK-i (nagy kiterjedésű negatív felület) részén lehetett megfogni, míg az ÉK-i és a DNy-i részeket a feltárás mértékét a kisajátítási határ szabta meg.

Az 1996-ban előkerült 43 objektumból (1 házat leszámítva) összesen 42, többségében kerek, vagy ovális, lekerekített négyszög, ritkábban amorf vagy piskóta formájú gödör került elő. Az objektumok fala meredek, padkás, egy esetben lépcsőszerű (262. objektum), az aljuk többnyire teknős, egyenes vagy ritkán egyenetlen. 3 esetben találtunk gödörhöz tar-

tozó cölöplyukat, tűzhelyet pedig 1 esetben regisztráltunk.

A településen belül egy ÉK-DNy-i tájolású, lekerékített téglalap alakú, cölöpszerkezetes földbemélyített ház vagy műhely maradványát találtuk (322. objektum). Az oszlophelyek középfelére és a rövidebb oldalfalanknál helyezkedtek el. Mérete 24,416 m², 590x436 cm. Tapasztásra utaló nyom és tűzhely nem volt, ellenben vassalak került elő, amely fémművessegre utalhat. Hasonló lakóhelyek nyomát az utóbbi időszak ásatásai során többfelé találtak Pest megyében is²⁰. A 322. házból előkerülő leletek, elsősorban a fésűdíszes szitula a La Tène B-C fázisra helyezik ennek korát (26. kép 322. obj. 7). A kora és közép La Tène fázis közé sorolható még több objektumból előkerült korongolt, jól iszapolt kelta világosszürke edénytöredék, besimított rácsminta, megvastagított edényperem a szkíta típusú tárgyak mellől.

Az objektumok leletanyagának figyelembe vételével finomabb időrendi elkülönítést csak óvatosan tehetünk. Mivel a kelta típusú leletanyag kis mennyiségben, csak pár darab cseréptöredékekkel képviselteti magát, és több olyan objektumot ismerünk (193, 221, 235–236, 237, 243, 245, 265, 364, 379. objektum), ahol igen kevés szkíta típusú edénytöredék került elő, így nem tudhatjuk pontosan, hogy az egy korábbi időszakot jelent, vagy pedig csak statisztikailag nincs benne kelta kori edénytöredék. Amelyről biztosabban lehet állítani, hogy tiszta szkíta, az a 183, 217, 218, 223, 250, 254, 262. objektum. A többi objektumból egy-egy La Tène jellegű kerámia mindig előkerült. A világosszürke gyorskorongon készült edényeken például finom sötétszürke, szürkésbarna szlip bevonatot láthatunk, amely külsejében hasonló a szkíta jól iszapolt kerámiához, de a behúzott perem gyakran megvastagított, kelta formát mutat. Egy másik, kelta korban megfigyelt edényégetési technika vékonyfalú korongolt korsóknál, hogy a külsejük sötétszürke, belsejük tűzvörös. Egyértelműen La Tène C kori az a besimított rácsminta, amely több edény oldalát vagy alját díszíti (12. kép 187. obj. 5., 16. kép 18, 19, 20., 18. kép 218. obj. 11, 12). Ez utóbbi a 260. objektumban is megjelenik (24. kép 10), melyben a keleti hallstatti körhöz hasonló széles grafitsáv, illetve vonalról lelógó hálómintás edénytöredék is megfigyelhető (25. kép 260. obj. 12, 13, 14), amely ugyan nem jelenti, hogy az objektum idősebb volna a többinél, sokkal inkább a korábbi időszak hagyományainak továbbélését bizonyítják.

¹⁹ Az archeozoológiai vizsgálatért Csippán Péternek tartozom köszönettel.

²⁰ Vecsés 4. számú, 54. számú lelőhely - Az utóbbi időszakban a Pest Megyei Múzeumok több szkíta kori telepet feltártak, melyeknek feldolgozása során teljesebb képet nyerhetünk Budapest körzetének szkíta kori kultúrájáról.

Mindezeket összevetve megállapítható, hogy a Rákospalota-Újmajor vaskori leletanyagának elemzése a telep lakosságának a Vekerzugai kultúra népességével való egyezését mutatja annak ellenére, hogy előfordulnak a keleti hallstatt körben jellemző, illetve a korai kelta korhoz köthető emlékek. A telep fejlődését mutatja, hogy kevés HA D és túlnyomó többségben korai, valamint középső La Tène kori leletanyagot tartalmazó objektumokat találtunk, amely szerint a szkíta kori lakosság kapcsolatban volt a kelta lakossággal. Ez egyáltalán nem szokat-

lan jelenség a Dunakanyar, majd az Alföld egyes területein kimutatható a két etnikum keveredése, illetve a szkíta kori kultúra fokozatos beleolvadása a kelta kultúrába, amely folyamat a Kr. e. 4.-3. század fordulójától a Kr. e. 2. századig figyelhető meg.²¹

Mivel telepünkről a klasszikus szkíta típusú leletanyag hiányzik, viszont a korai és középső La Tène kori edénytöredékek száma viszonylag gyakori, így megállapíthatjuk, hogy a település, beleértve az 1995-ben feltárt teleprészeket, a Kr. e. 5.-2. század között volt lakott.

²¹ A szkíta-kelta együttélésről többek között Maráz Borbála és Szabó Miklós munkáiban is találunk példát. MARÁZ 1977. 47-62, SZABÓ 2005. 18., 163.

IRODALOMJEGYZÉK

- BENCZE-IRÁSNÉ MELIS 1997 BENCZE Zoltán-IRÁSNÉ MELIS Katalin: Budapest XV., Rákospalota-Dunakeszi, fői határ (volt Sárfű dűlő) (98020 hrsz). Ásatási jelentés. RégFüz-Ser. 1. No. 49. (1997), p. 85-86.
- BENCZE 1999 BENCZE Zoltán: Beszámoló a Rákospalota-Újmajor területén 1995-1997 között folytatott régészeti feltárások középkori eredményeiről. MHB 10. (1999), p. 9-74.
- BENCZE-BÖRÖCZKY-SZIGETI 2010 BENCZE Zoltán-BÖRÖCZKY B.-SZIGETI Judit: Szkíta temető és népvándorlás kori telepnyomok az M0 körgyűrű Soroksár-Akacos-dűlői lelőhelyén. AqFüz 16. (2010), p. 161-169.
- BUJNA 1991 BUJNA, J.: Approach to the study of the Late Hallstatt and Early La Tène periods in eastern parts of Central Europe: results from comparative classification of „Knickwandschale”. Antiquity 65. (1991), p. 368-376.
- CSÁNYI-CSEH-TÁRNOKI 2002 CSÁNYI Marietta-CSEH János-TÁRNOKI Judit: Tiszapüspöki, Karancs, Háromág-dűlő: kora bronzkori áldozati gödör és kora vaskori épület. In: Régészeti kutatások Magyarországon 1999. (Szerk. MARTON E., KISFALUDI J.) Bp., 2002., p. 47-62.
- CSEH 2001 CSEH J.: Szkíta földművelők-állattartók településeinek régészeti nyomain a Zagyva mentén. Településtörténeti kutatások Szolnok határában 1986-1990 között. In: Hatalmasok viadalokban. Az Alföld szkíta kora. (Szerk. HAVASSY P.) Gyula, 2001., p. 79-94. (Gyulai katalógusok 10.)
- ENDRÓDI-HORVÁTH-VIRÁG 1997 ENDRÓDI Anna-HORVÁTH M. Attila-M. VIRÁG Zsuzsanna: Budapest XV. Rákospalota (908020 hrsz) M0 Autóút, 72,2 km, I. sz. lelőhely - ÉNy-i vasútoldal-Patakpárt. Ásatási jelentés. RégFüz-Ser. 1. No. 49. (1997), p. 9-10.
- HAVAS-SZILAS-VIRÁG 2007 HAVAS Zoltán-SZILAS Gábor-M. VIRÁG Zsuzsanna: Próbafeltárás a csúcshegyi római villa környezetében II. AqFüz 13. (2007), p. 154-179.
- HORVÁTH-KOVÁCS 2002 HORVÁTH M. Attila-KOVÁCS Eszter: Budapest, XVII. ker. Rákoskeresztúr-Cséktűt utca. AqFüz 8. (2002), p. 147-148.
- HORVÁTH 2001 HORVÁTH M. Attila: Budapest a szkíta korban. In: Hatalmasok viadalokban. Az Alföld szkíta kora. (Szerk. HAVASSY P.) Gyula, 2001., p. 37-50. (Gyulai katalógusok 10.)
- HORVÁTH 2002 HORVÁTH M. Attila: Előzetes jelentés, a Bp. XV. ker. Rákospalota-Újmajorban előkerült szkíta kori településrészletről. BudRég 35. (2002), p. 103-123.
- IRÁSNÉ MELIS 2007 IRÁSNÉ MELIS Katalin: Régészeti kutatások az M0 autópálya északi szakaszán elhelyezkedő 11-13. századi falu területén (Budapest XV. Rákospalota-Újmajor, I. lelőhely 1995.) BudRég 41. (2007), p. 85-152
- ISTVÁNOVITS 1997 ISTVÁNOVITS Eszter: Nyíregyháza-Manda-bokor. Kora vaskori település a Kr. e. VI-IV. századból. In: Utak a múltba. Az M3-as autópálya régészeti leletmentései. (Szerk. RACZKY P., KOVÁCS T., ANDERS A.) Bp., 1997., p. 75-80.
- KEMENCZEI 1994 KEMENCZEI Tibor: Pfeilspitzen von Früh-Skythentyp aus Ostungarn: Korai szkíta típusú nyílhegyek Kelet-Magyarországon. FolArch 43. (1994), p. 79-99.
- KEMENCZEI 2006 KEMENCZEI Tibor: Bemerkungen zur Frage der skythenzeitlichen Kerameikzeichen. ActaArchHung 57. (2006), p. 131-151.
- LÁNG 2009 LÁNG Orsolya: Budapest, III. ker., Barát-patak-Országút-Hadrianus utca-Királyok útja által határolt terület, Hrsz.: 65554/27, 28, 29167-169. AqFüz 15. (2009), p. 167-169.
- LENGYEL 1964 LENGYEL I.: A fazekaskorong megjelenésének kérdése a Nagyalföldön. FolArch 16. (1964), p. 25-29.

- MARÁZ 1977 MARÁZ Borbála: Délkelet Magyarország La Tène-korának kronológiai kérdései. *ArchÉrt* 104. (1977), p. 47–62.
- NAGY 2007 NAGY Maargit: 393. Tiszavasvári, Királytelki út (Rókalyuk). In: Régészeti kutatások Magyarországon 2006. (Szerk.: MARTON E.–KISFALUDI J.) Bp., 2007.) p. 303.
- NAGY 1959 NAGY Tibor: La Tène kori szkítajellegű sírlelet Rákospalotáról. *BudRég* 19. (1959), p. 123–126.
- PATAY 2007 PATAY Pál: 110. Ecsér, 6. sz. lelőhely. In: Régészeti kutatások Magyarországon 2006. (Szerk.: MARTON E.–KISFALUDI J.) Bp., 2007., p. 193–194.
- PETŐ 1992 PETŐ Mária: Budapest, XX. (Millennium–telep, strand) Haraszi út 42. Ásatási jelentés. *RégFüz–Ser.* 1. No. 44. (1992), p. 7.
- SZABÓ 2005 SZABÓ Miklós: A keleti kelták. A késő vaskor a Kárpát-medencében. Bp., 2005.
- RÁCZ 2007 RÁCZ T. Á.: 205. Maglód, 1. sz. lelőhely. In: Régészeti kutatások Magyarországon 2006. (Szerk. MARTON E.–KISFALUDI J.) Bp., 2007., p. 227–228.
- ROMSAUER 1991 ROMSAUER, P.: The earliest wheel-turned pottery in the Carpathian Basin. *Antiquity* 65. (1991), p. 358–367.
- TANKÓ 2005 TANKÓ, K.: „Horn-handled” bowls of the Central Europe Iron Age. In: *Celts on the Margin: Studies in European Cultural Interaction 7th Century BC – 1st Century AD Dedicated to Zenon WOZNIAK* (Eds. H. DOBRZANSKA, V. MEGAW, P. POLENSKA) Krakow, 2005., p. 153–162.

THE SCYTHIAN AGE SITE AT RÁKOSPALOTA-ÚJMAJOR (BUDAPEST XV.)

The Scythian Age site at Rákospalota-Újmajor, excavated in 1996, comprises of a large, one-layered settlement of a loose pattern.

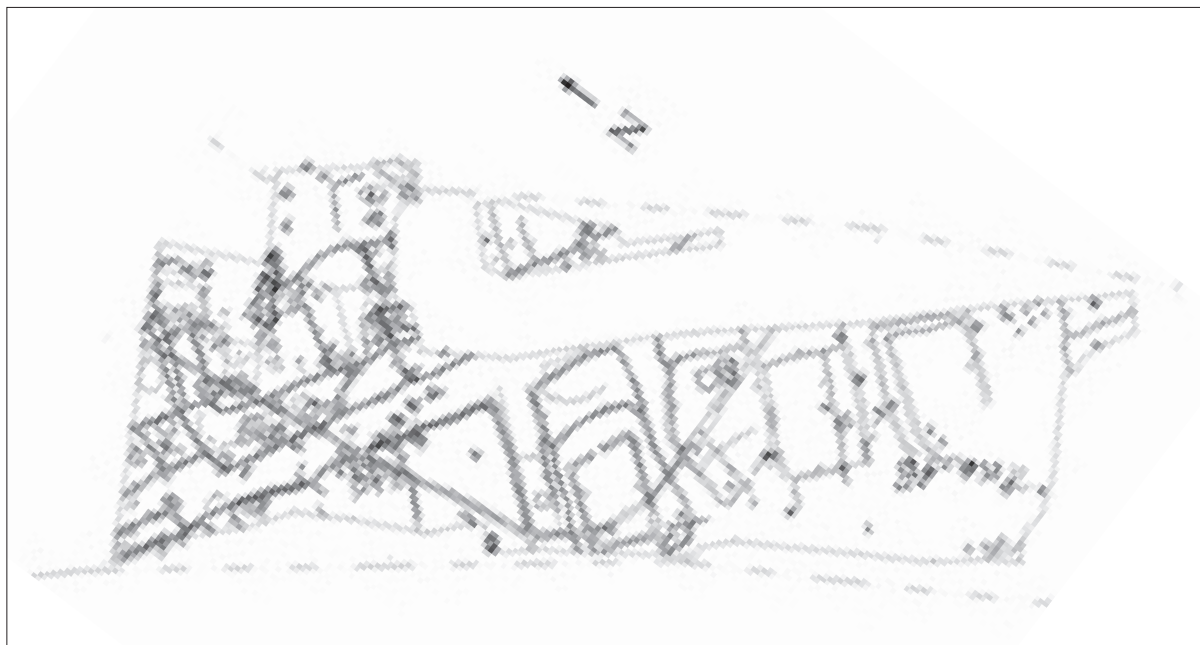
Remains of a rounded rectangular-shaped, timber-structured semi-subterranean house or workshop aligned NE-SW was found in the settlement (feature no. 322). No traces of daubing or fireplace were uncovered, but iron slag was found, which suggests metallurgy. The finds, especially a comb-marked situla, date it to phases B and C of La Tène culture. (Fig. 35, 322/7). Objects found near Scythian-type finds in various features can also be dated to the period between the early and middle phases of La Tène. These objects include light-gray fragments of wheeled pottery made of well-levigated clay, smoothed-in lattice patterns and a thickened rim of a vessel.

Considering the finds unearthed in the features, more accurate dating can be made with utmost care. The features which can be regarded as purely Scythian are features Nos. 183, 217, 218, 223, 250, 254,

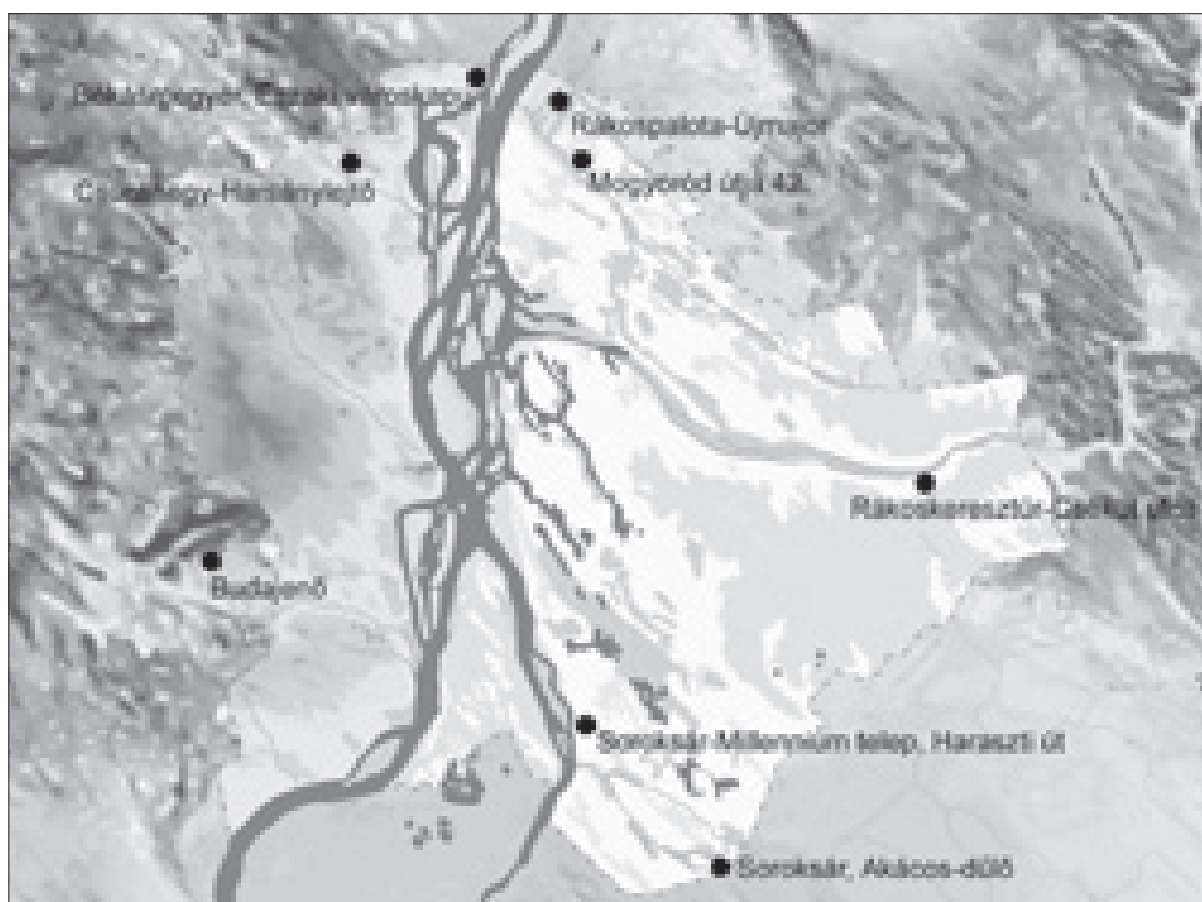
and 262. The other objects all contained one or two pieces of La Tène style pottery.

The analysis of the finds reveals that the Iron Age inhabitants of Rákospalota-Újmajor were identical with the population of the Vekerzug culture in spite of the appearance of finds related to the Eastern Hallstatt culture and Early Celtic Era. All this verifies the mixing of Scythian Age population with the Celtic population. This was not exceptional at all: in various areas in the Danube Bend and the Hungarian Plain there is evidence of the mixture of the two ethnic groups and the gradual merger of Scythian Age culture into Celtic culture, a process which occurred between the turn of the 4th and 3rd centuries BC and the 2nd century BC.

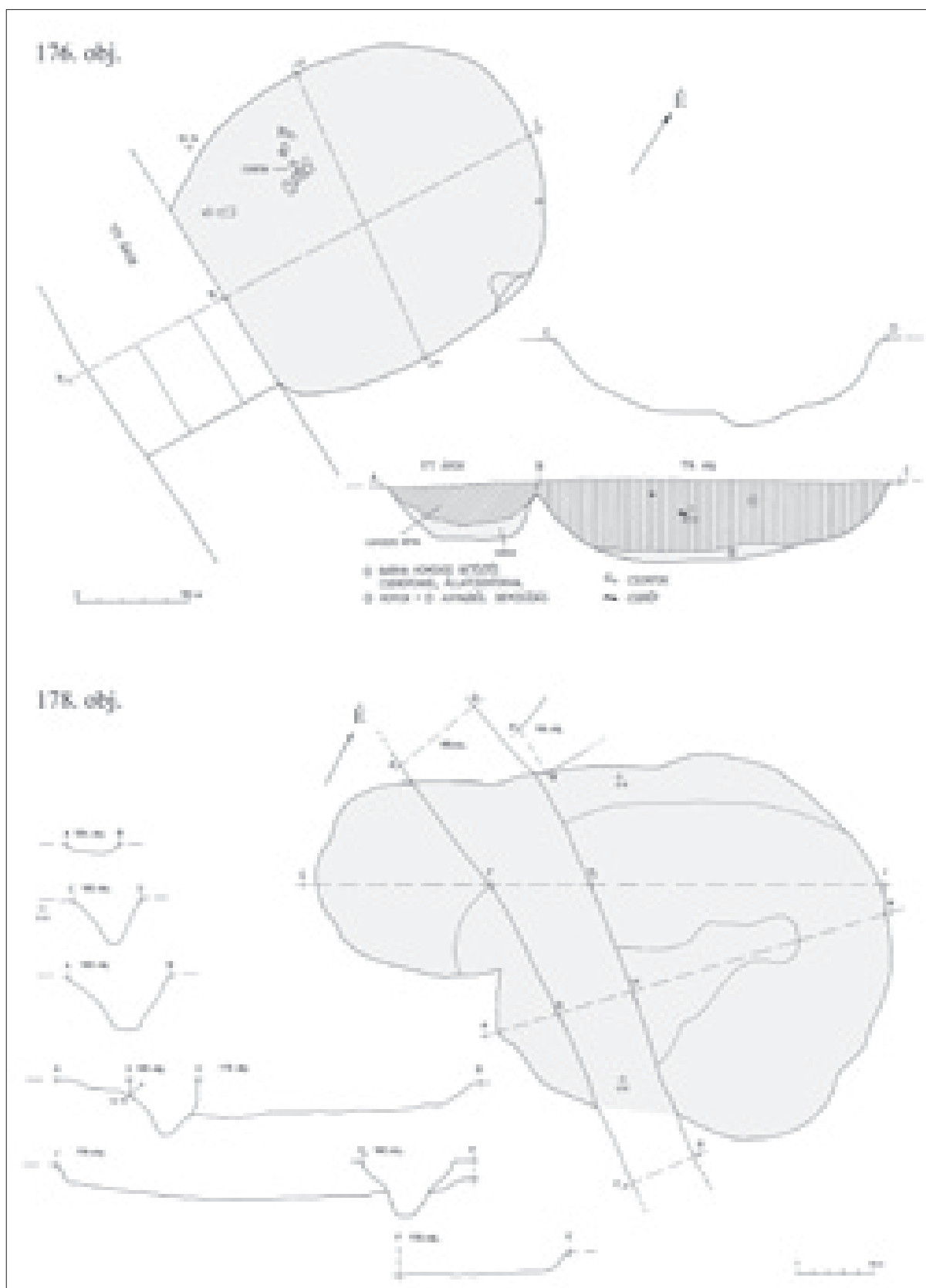
As there is no archaeological evidence of classic Scythian type finds at the settlement, but the number of pot fragments from the early and middle La Tène culture is relatively high, we can conclude that the settlement, including the parts excavated in 1995, was populated.

1. kép. XV. ker. Budapest, Rákosfalva-Ujmajor összesítő térképe

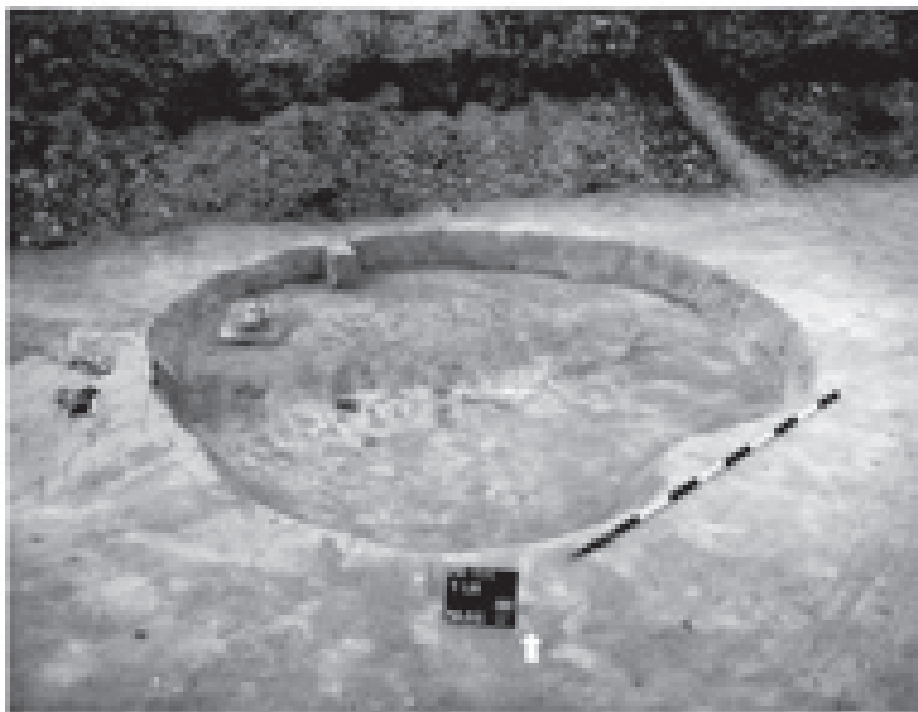

2. kép. Székely kori lelőhelyek Budapesten és közvetlen környezetében

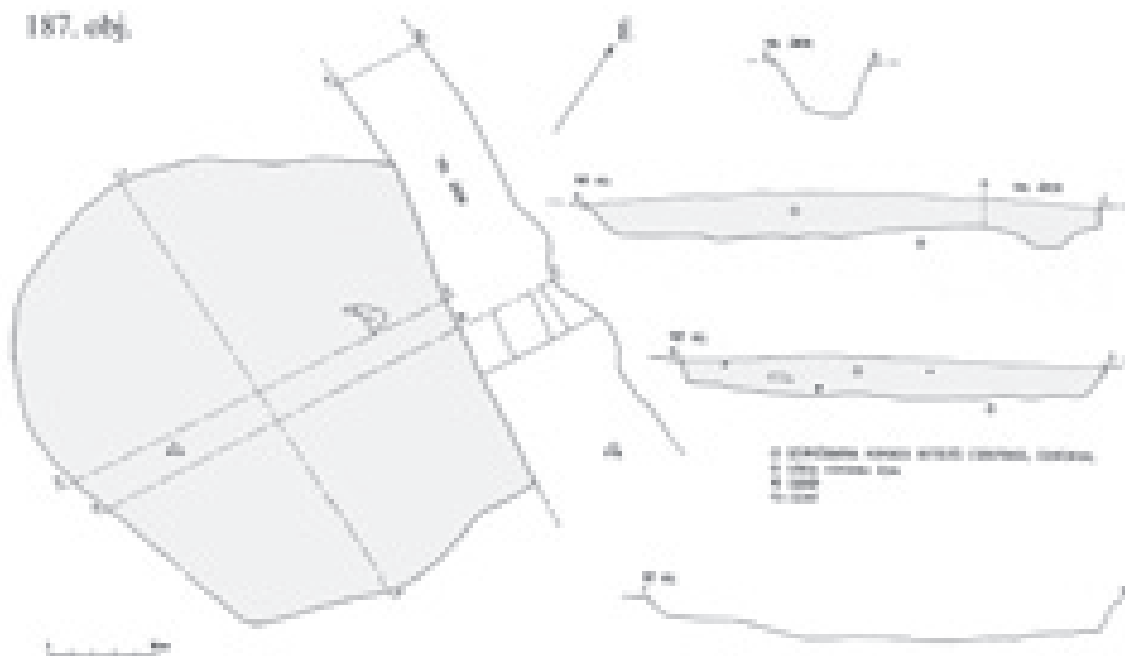

3. kép. 176. és 178. objektum ásatási rajzai

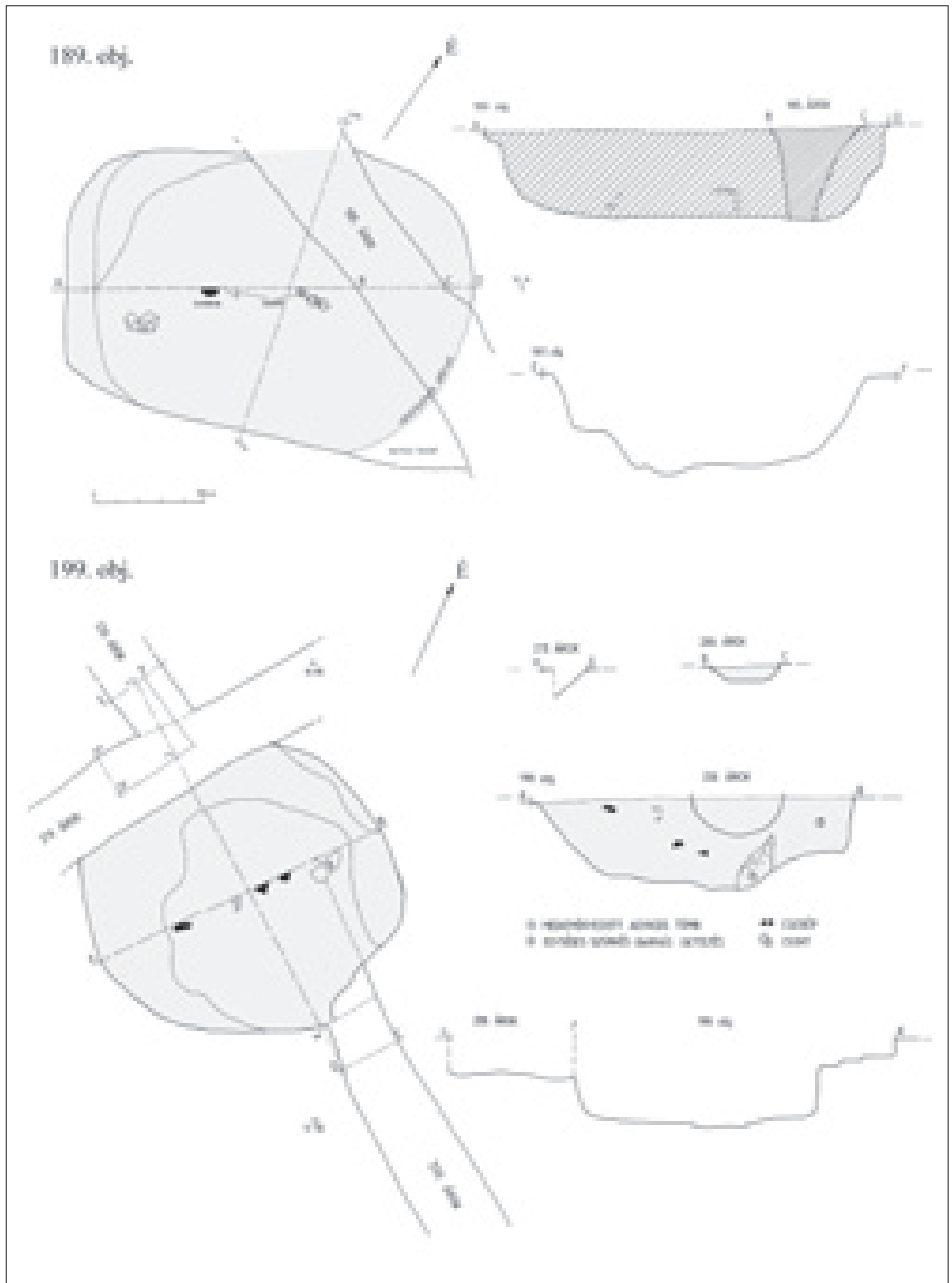
183. obj.

187. obj.

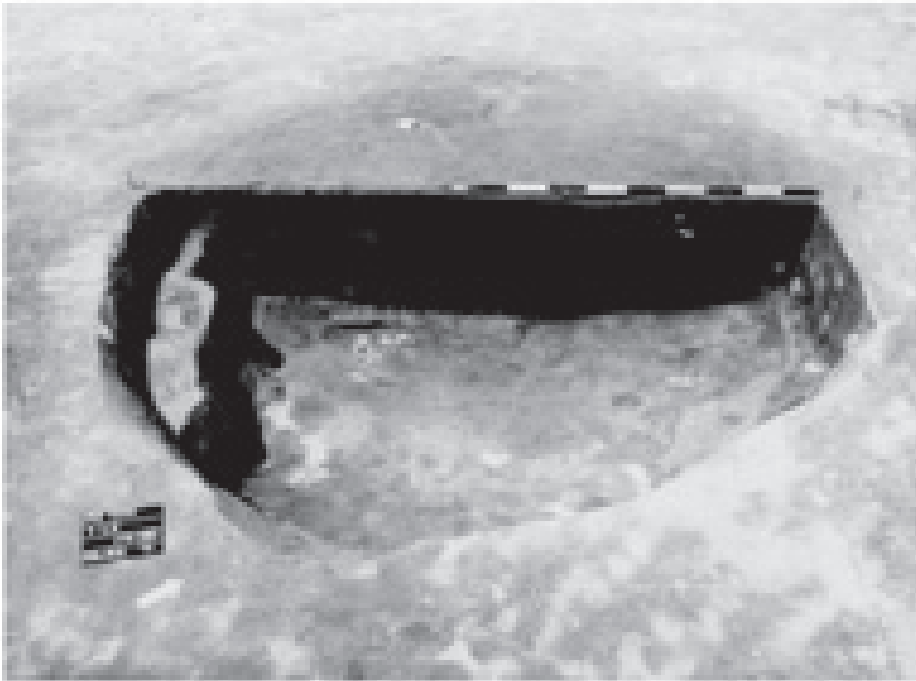

4. kép. 183. objektum ásatási fotója és a 187. objektum rajza

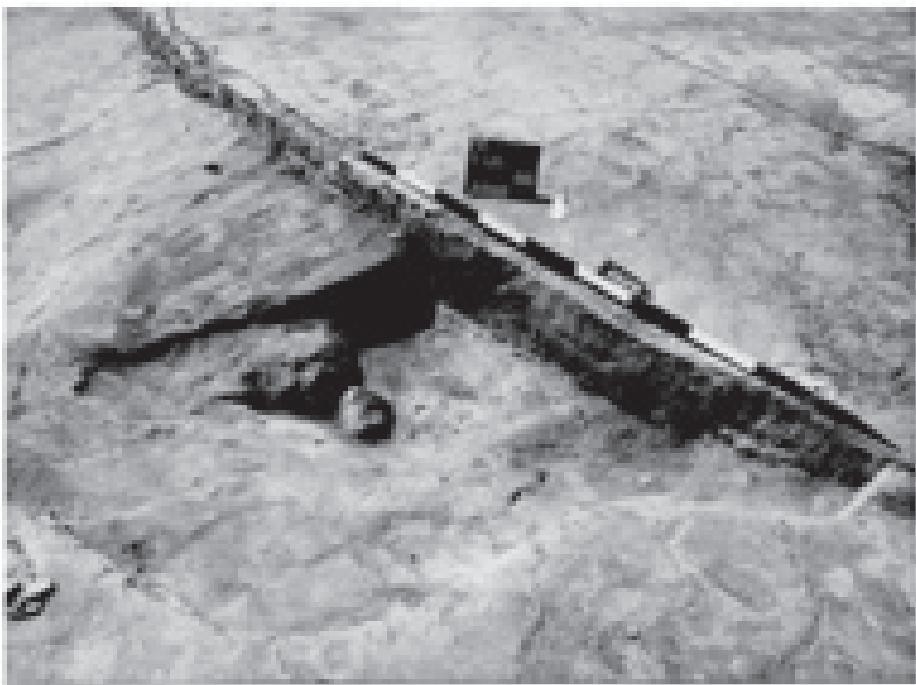

5. kép. 189. és 199. objektum ásatási rajza

218. obj.

223. obj.

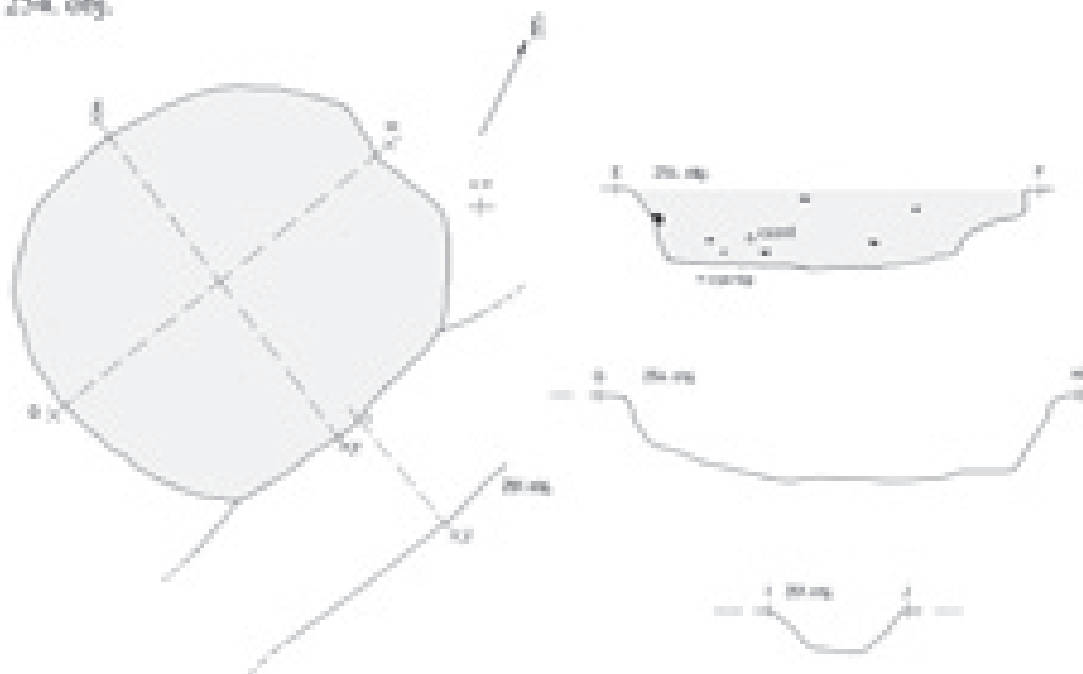

6. kép. 218. és 223. objektum ásatási fotója

250. obj.

254. obj.

7. kép. 250. objektum ásatási fotója és a 254. objektum ásatási rajza

259. obj.

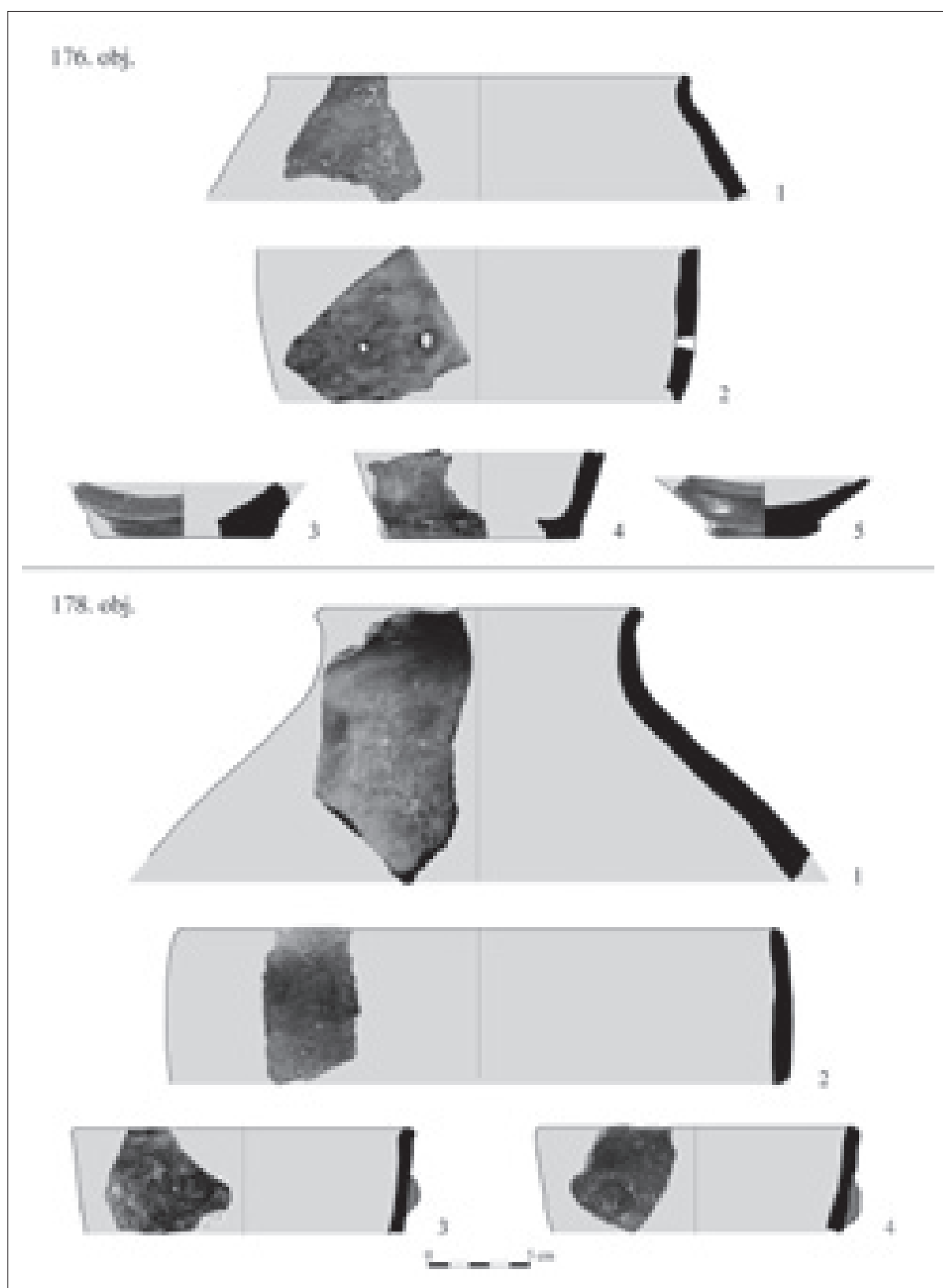
260. obj.

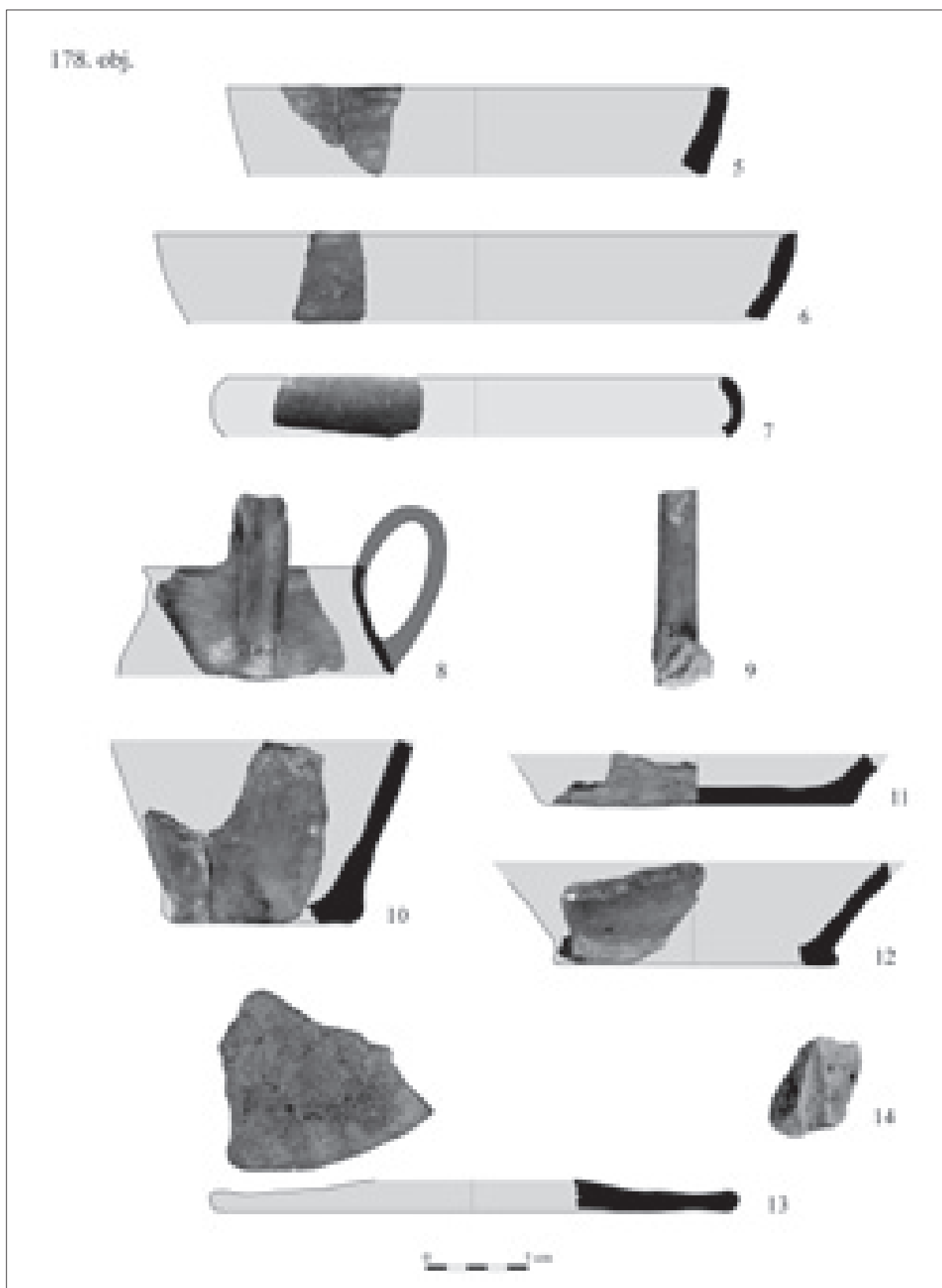
8. kép. 259. és 260. objektum ásatási fotója

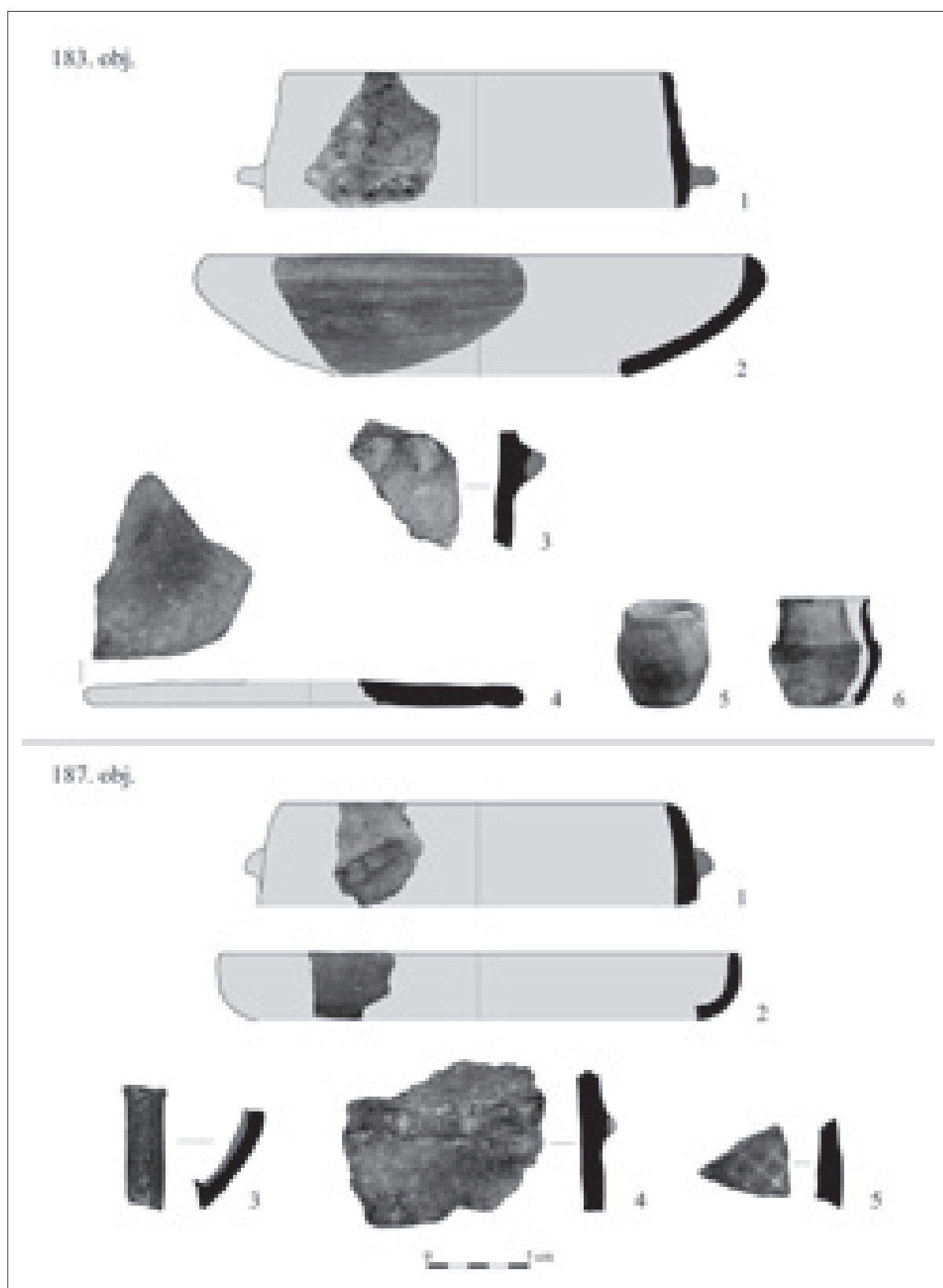
9. kép. 322. objektum ásatási rajzai

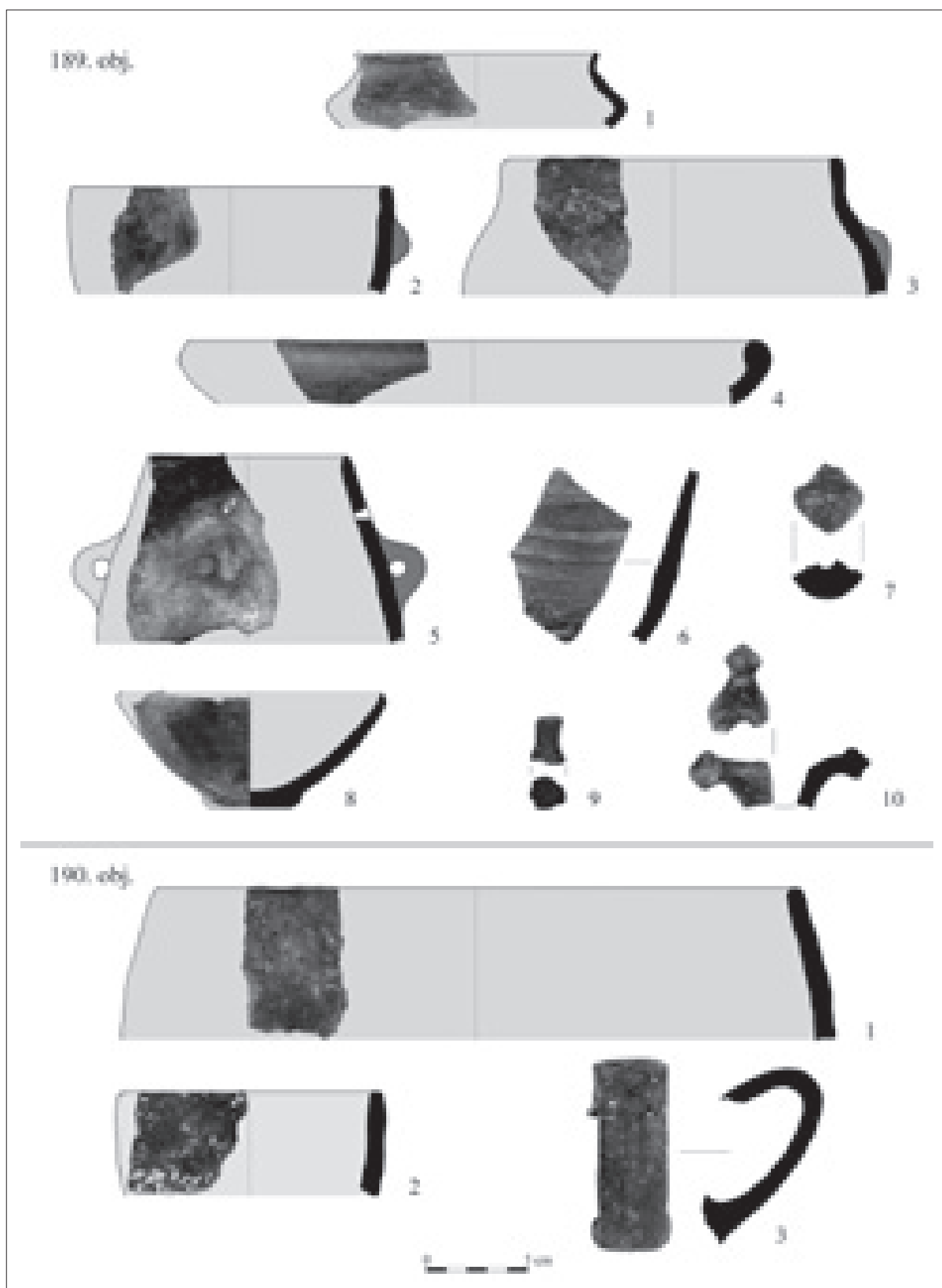
10. kép. 176., 178. objektum leletanyaga

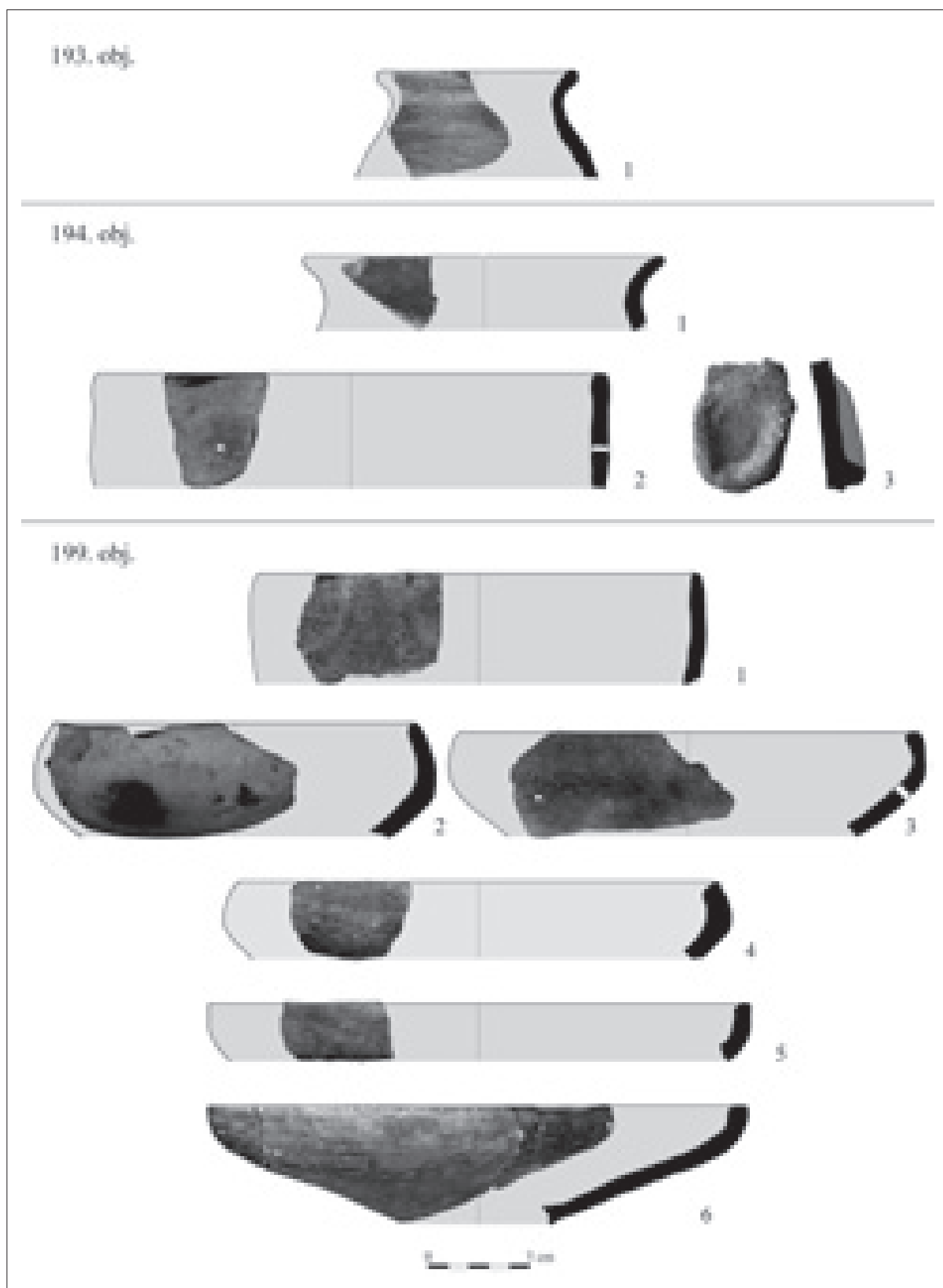
11. kép. 178. objektum leletei

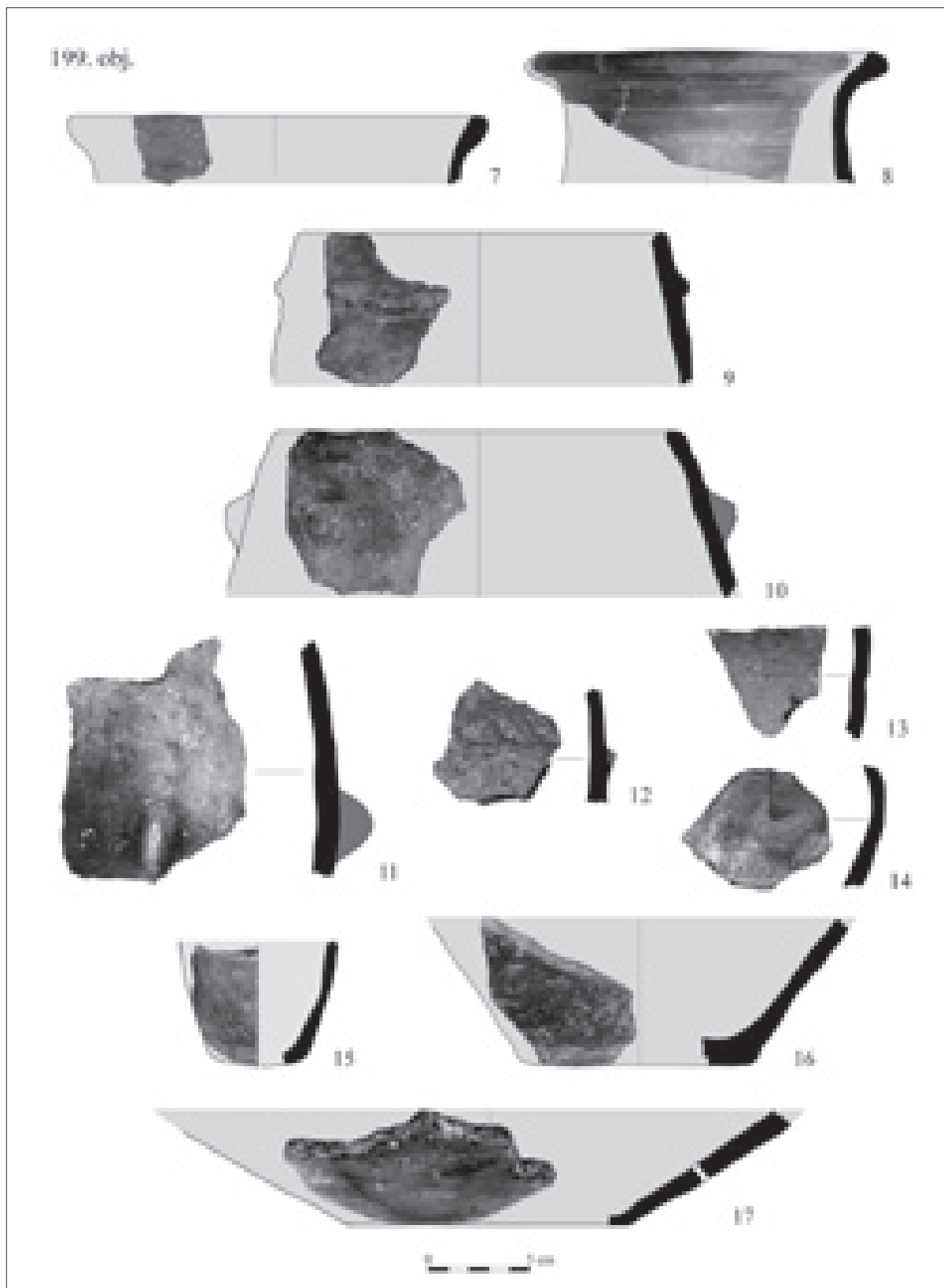
12. kép. 183, 187. objektum leletanyaga

13. kép. 189, 190. objektum leletanyaga

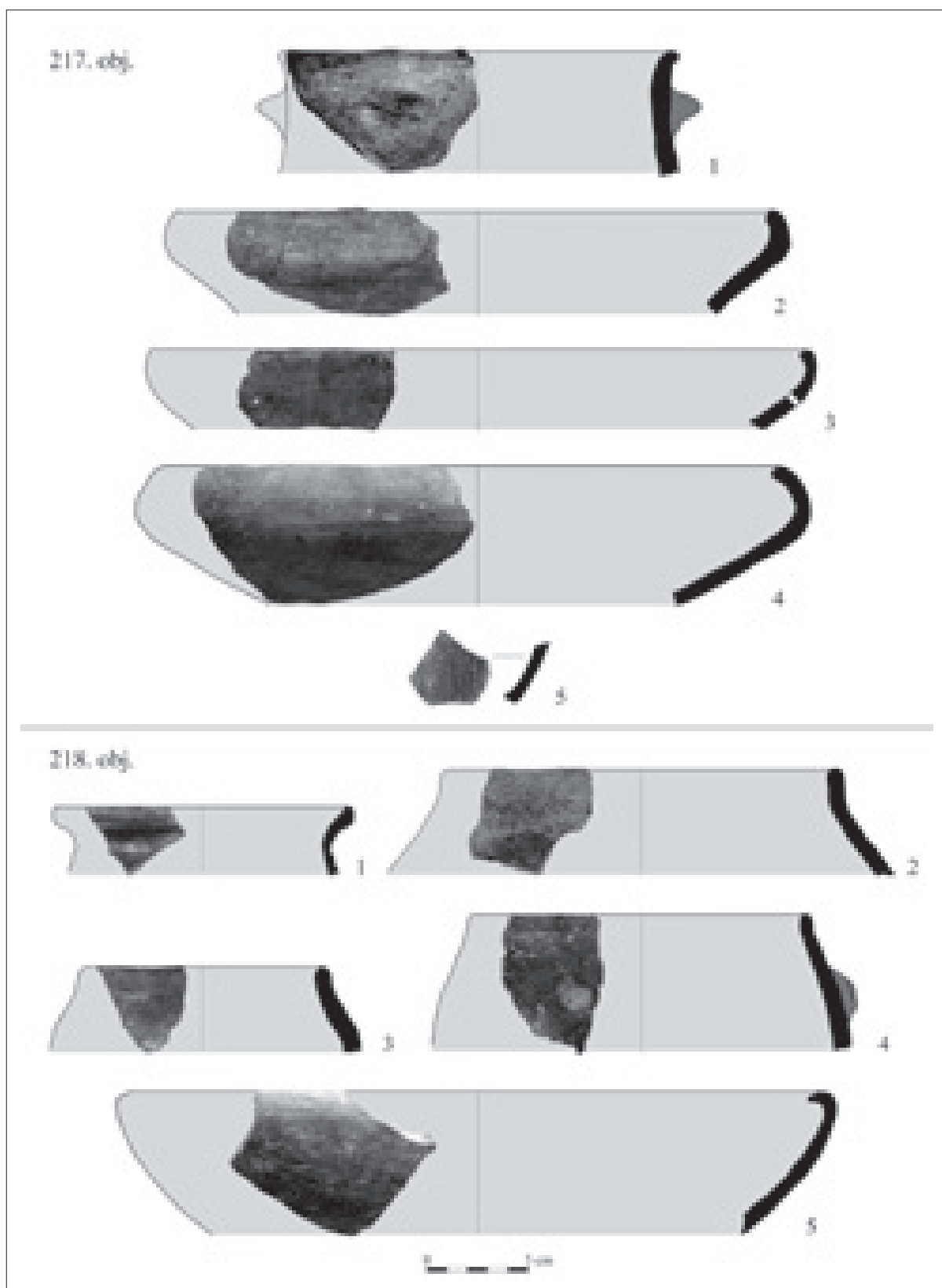
14. kép. 193., 194. és 199. objektumok leletei

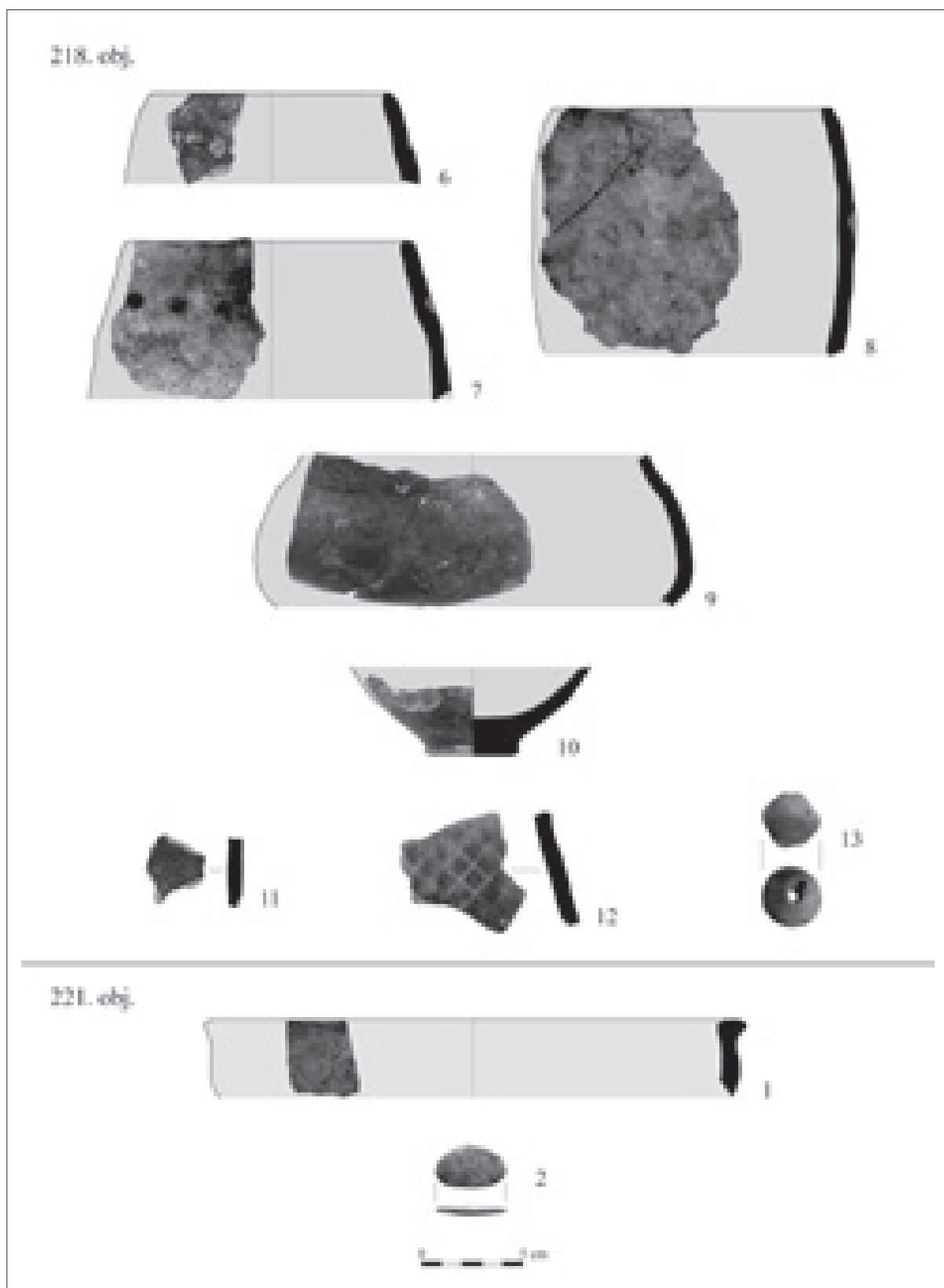
15. kép. 199. objektum leletanyaga

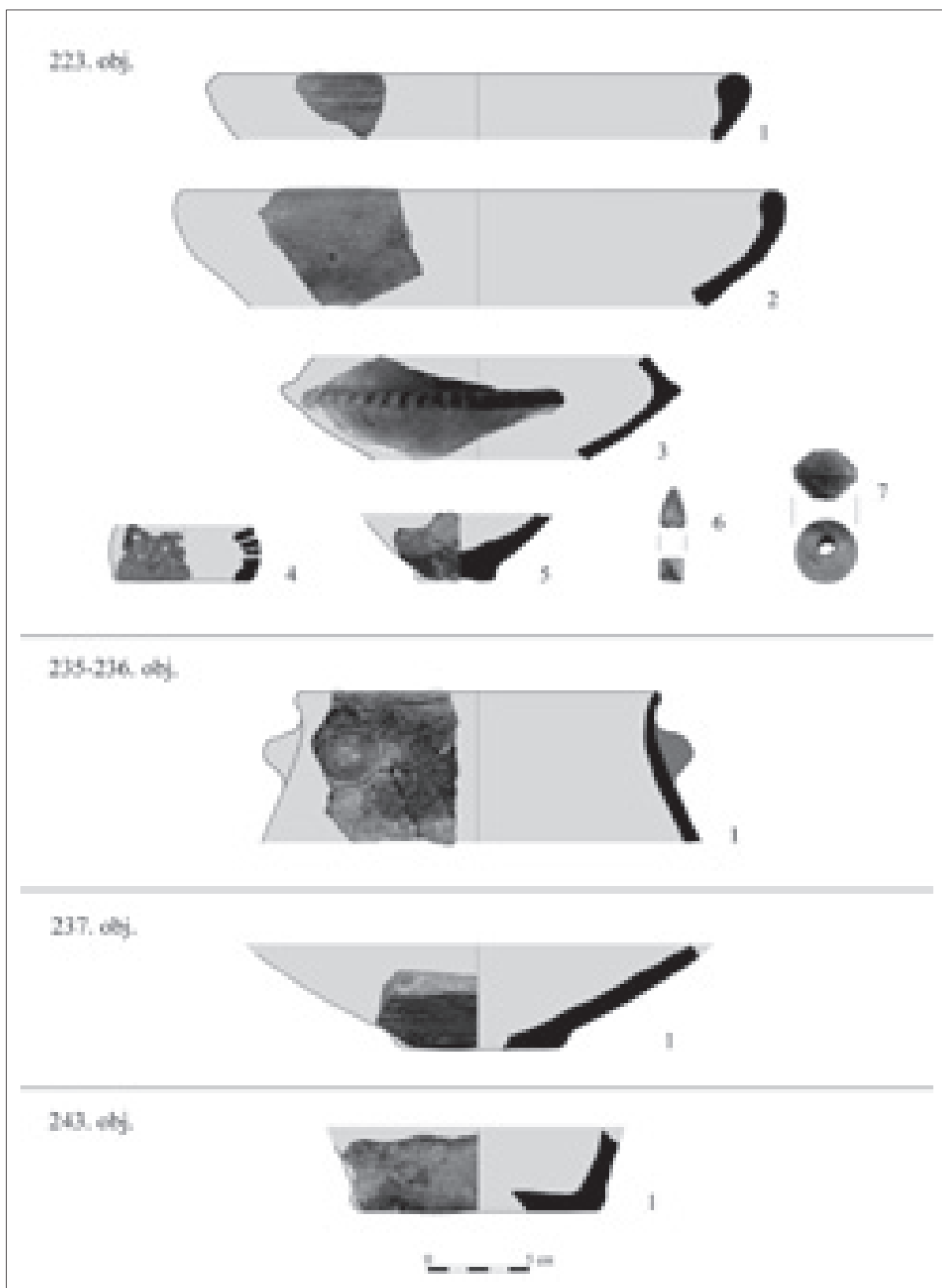
16. kép. 199. objektum leletanyaga

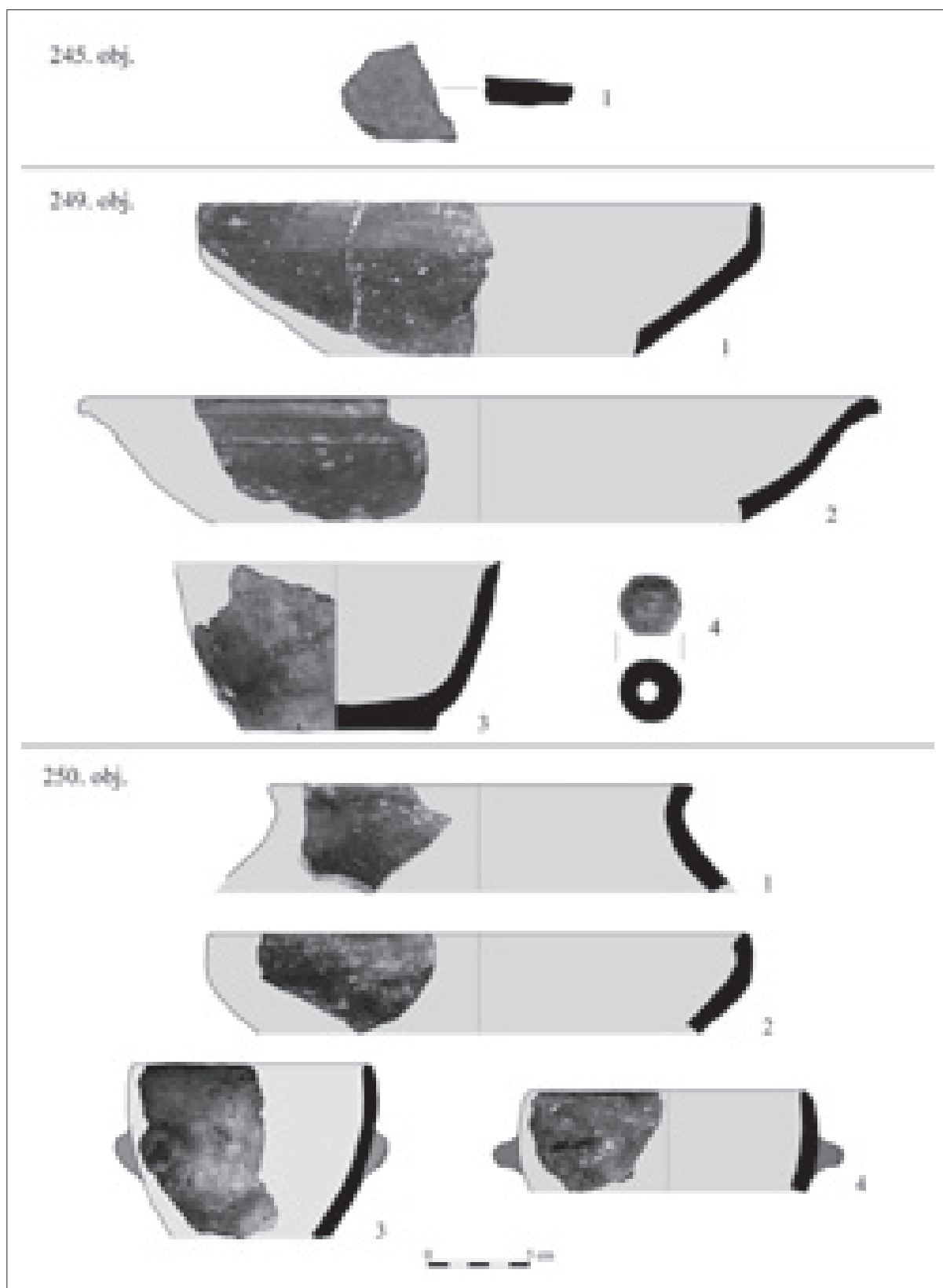
17. kép. 217., 218. objektum leletei

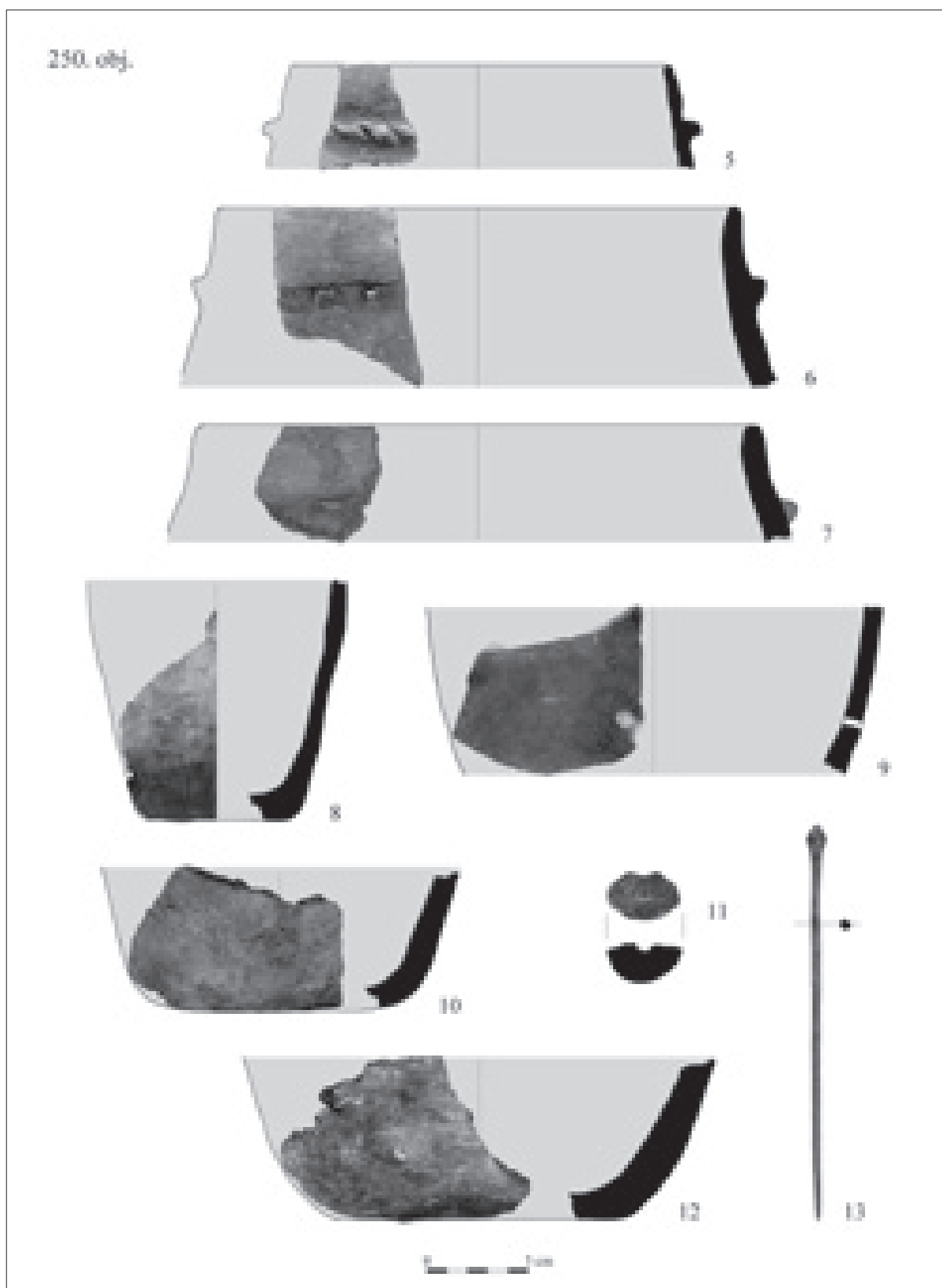
18. kép. 218., 221. objektum leletei

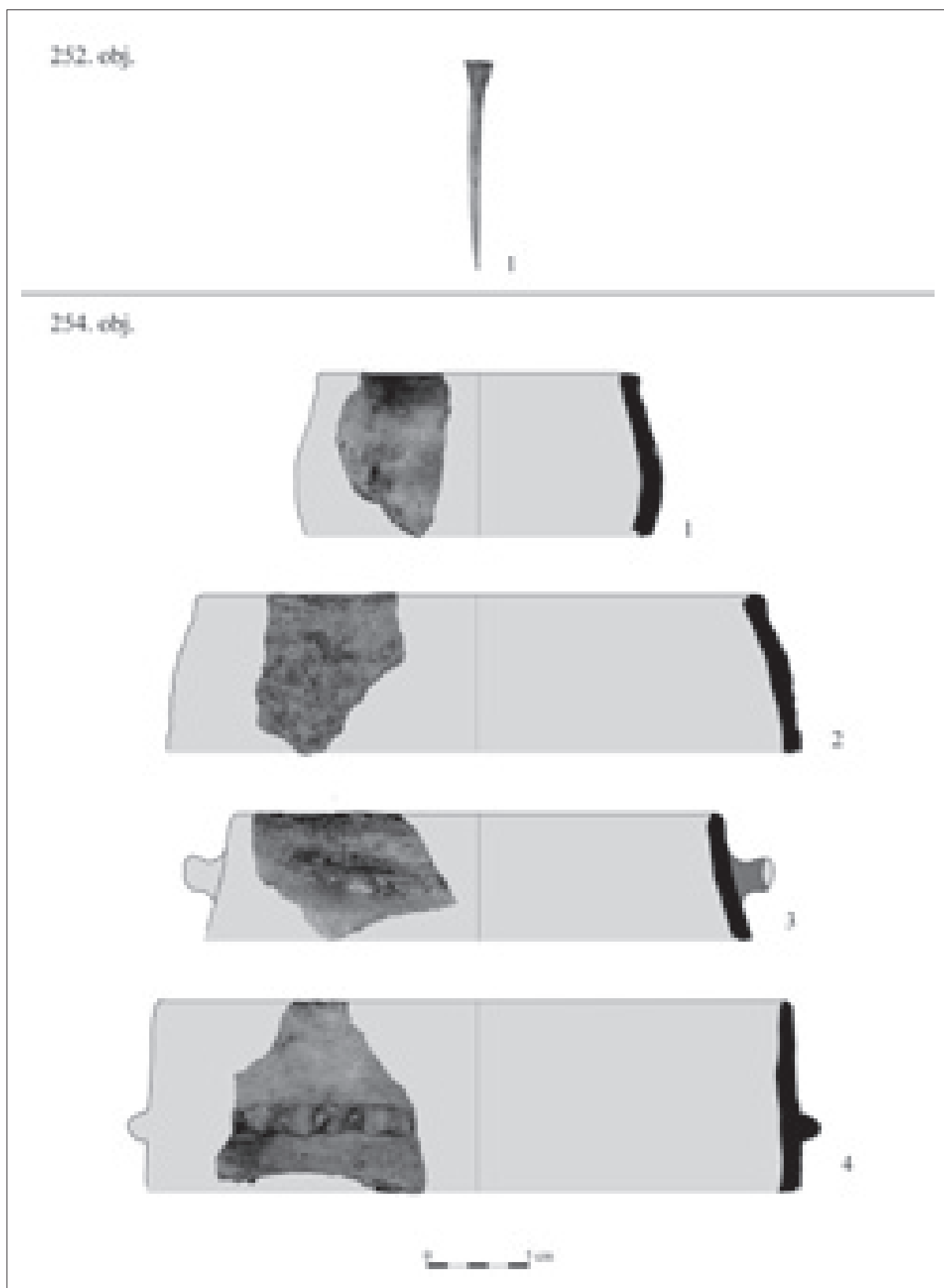
19. kép. 223, 235–236., 237. és a 243. objektum leletanyaga

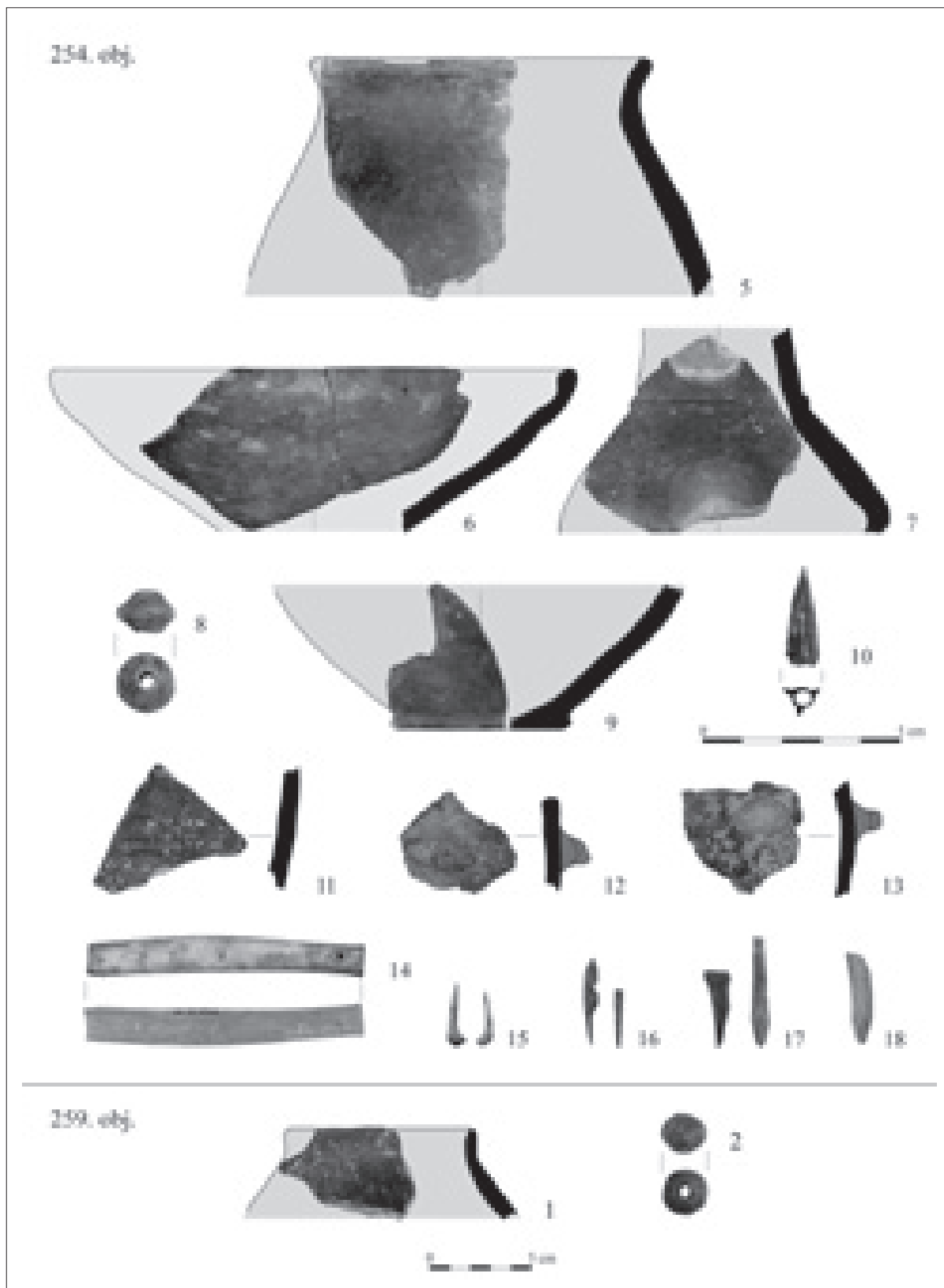
20. kép. 245., 249., 250. objektum leletei

21. kép. 250. objektum leletanyaga

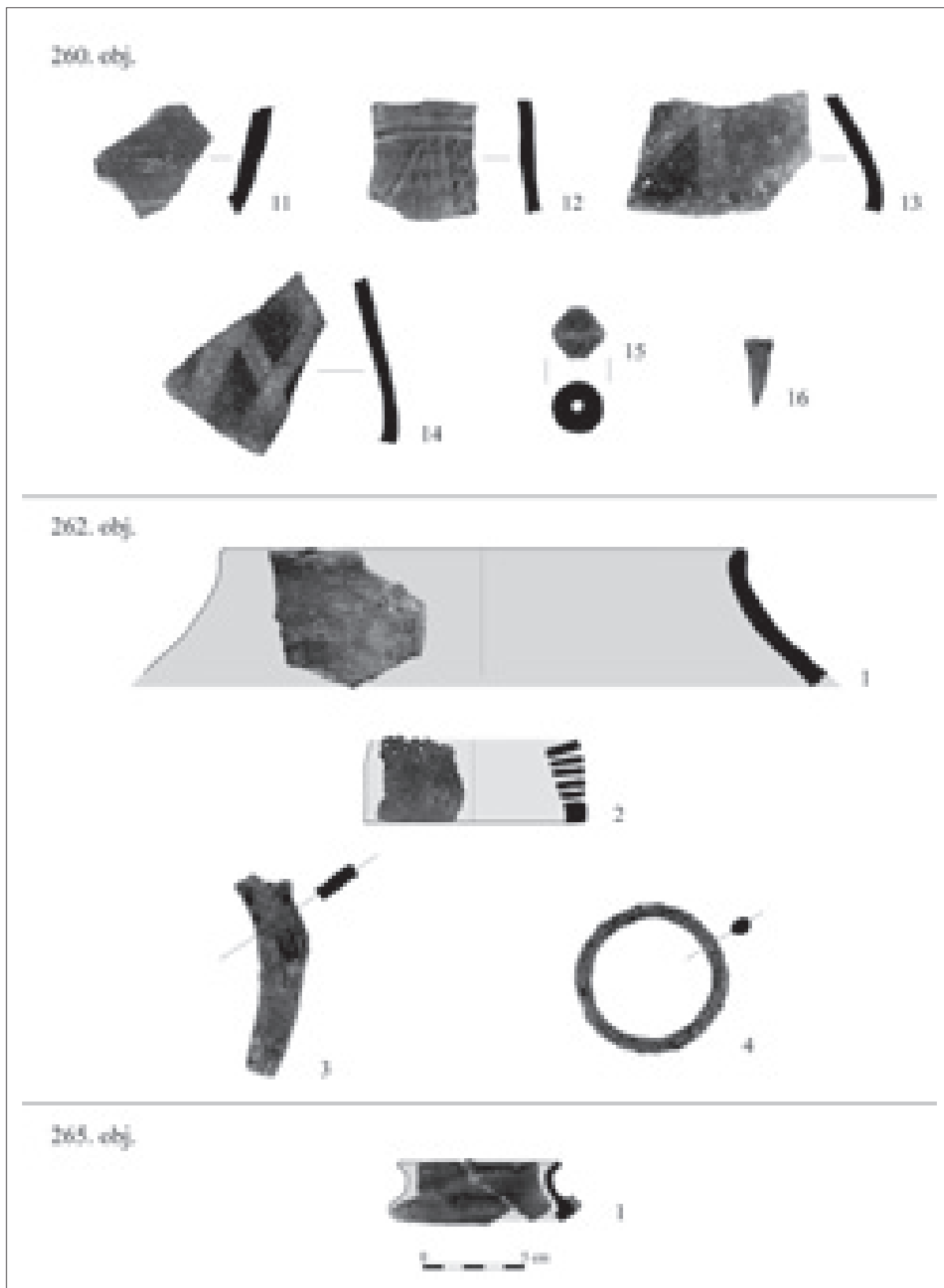
22. kép. 252. és 254. objektum leletei

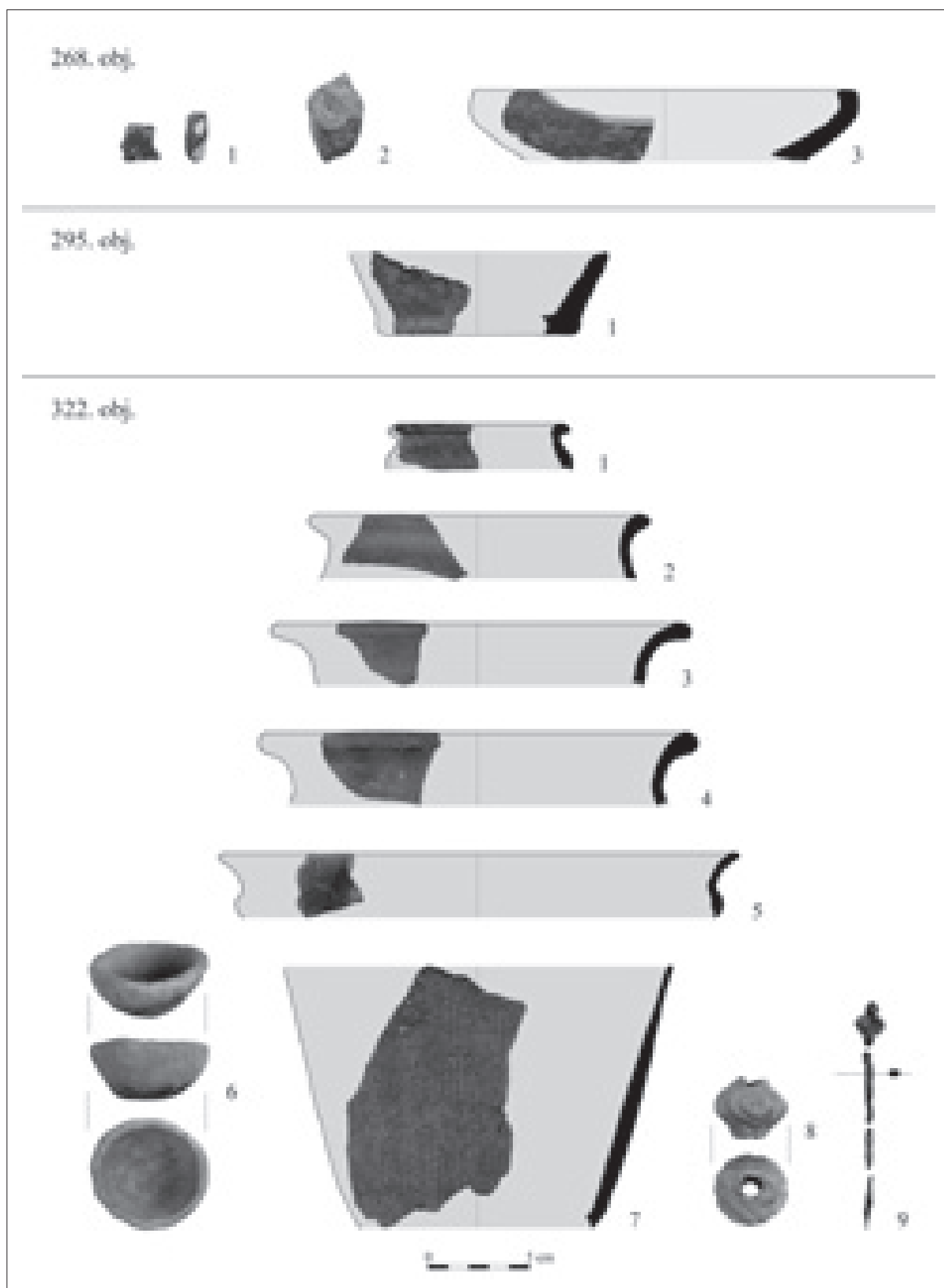
23. kép. 254. és 259. objektum leletei

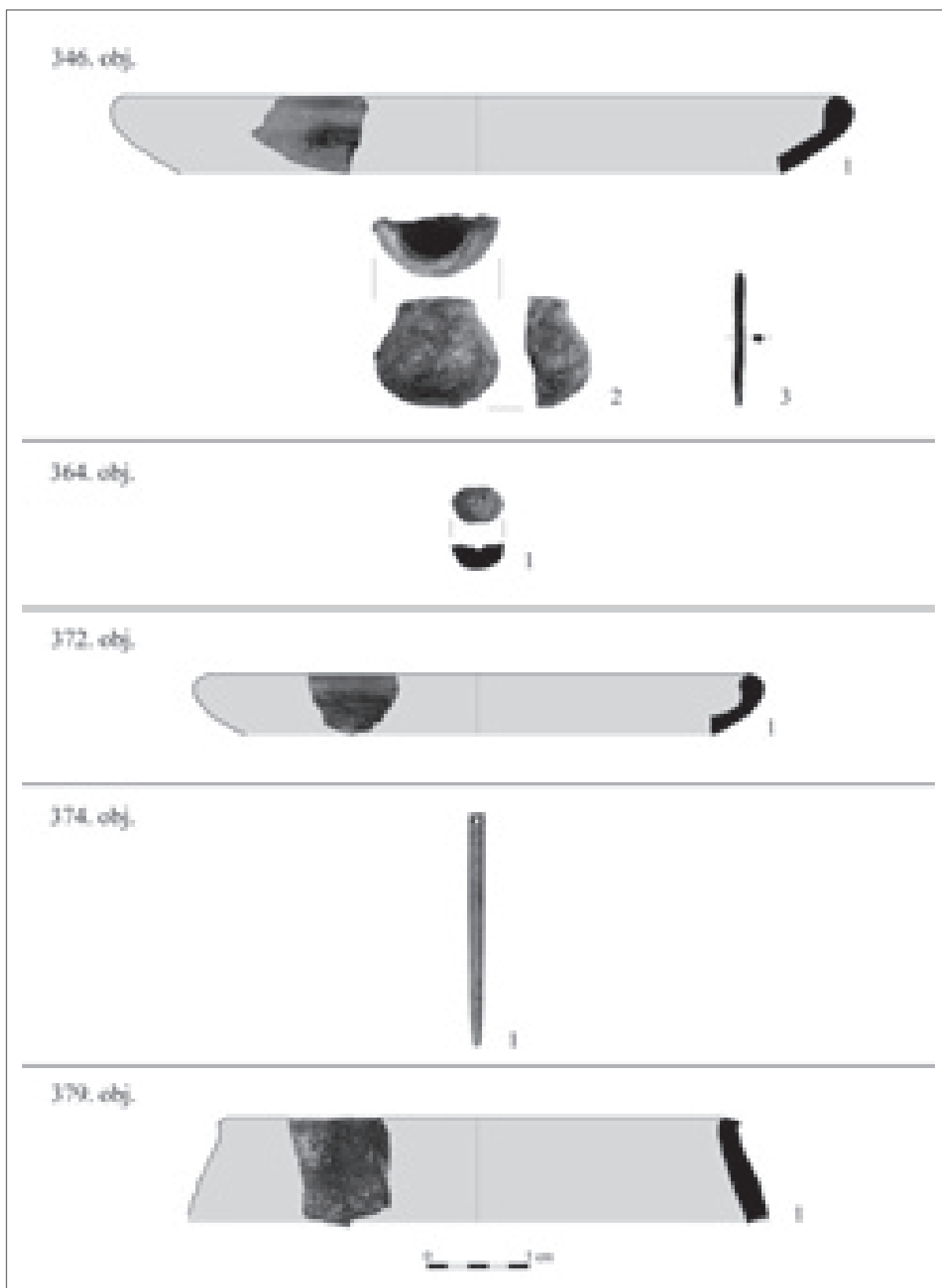
24. kép. 260. objektum leletanyaga

25. kép. 260., 262. és 265. objektum leletei

26. kép. 268., 295., 322. objektum leletei

27. kép. 346., 364., 372., 374. és a 379. objektum leletei